

Uddannelsens titel: Arbejdet som Familieplejer

Inspirationsmaterialet er udviklet af:
Elsa Munch Carlsen,
VIA University College,
Videreuddannelse og Kompetenceudvikling,
Hedeager 2, 8200 Århus N

1. Uddannelsens sammenhæng til jobområde (FKB)

Moder-FKB:

2629 Pædagogisk arbejde med børn og unge

Endvidere tilknyttet følgende af EPOS FKB'er

Uddannelsen er ikke tilknyttet andre FKB'er

Arbejdsfunktioner

Det bemærkes, at der i dette materiale bruges ordet familieplejer om den enkelte voksnes arbejdsfunktion, medens begrebet plejefamilie bruges for at betegne den samlede familie omkring plejebarnet.

Uddannelsen retter sig mod kommende familieplejere og andre familieplejere, der af forskellige årsager skal igennem en godkendelse som familieplejer. Hovedsigtet for uddannelsen er familieplejere, der skal /kan have plejebørn i anbringelse. Børnene, der anbringes kan have alle aldre, dog er hovedparten over tolv år. Der er et stigende antal plejebørn, der anbringes for hele opvæksten.

Familieplejerne skal kunne tilbyde og tilrettelægge et støttende og omsorgsfuldt hverdagsliv i plejefamilien og herigennem tilbyde et tilknytningsfremmende miljø til både plejeforældre og evt. andre børn i familien. Plejebarnet skal i plejefamilien opleve både at kunne være objekt – at modtage omsorg og blive sørget for - og at være subjekt, at blive hørt og øve indflydelse på sine nærmeste omgivelser, især det sidste har vist sig at være en udfordring.

I forhold til skole- og fritidsliv herunder forholdet til kammerater skal familieplejer vejlede og understøtte plejebarnet med hjælp til lektielæsning og fritidsaktiviteter samt understøtte barnets mulighed for at udvikle sociale relationer blandt andre børn/unge samt voksne. En indsats, der nogle gange kræver betydeligt mere end hvad andre familier og måske plejefamilien selv tidligere har erfaret med deres egne børn.

Familieplejerne skal desuden have forståelse for betydningen af, at barnet har kontakt med sine forældre og andre børn som voksne fra (et eller flere) tidligere netværk og være med til at vedligeholde denne kontakt.

Familieplejere har mange samarbejdsrelationer omkring plejebarnet – udover plejebarnets nogle gange skrøbelige netværk, der skal understøttes, skal familieplejere kunne indgå i samarbejde med myndigheder og professionelle omkring plejebarnet, barnets relationer og dets udvikling. I forbindelse med plejebørn med særlige behov kan plejeforældre skulle

samarbejde med fag-professionelle som psykiatere, neurologer, neuropsykologer, kliniske psykologer, ergo/fys, talepædagoger osv.

Nogle plejebørn og unge, har været igennem alvorlige hændelser i deres tidligere opvækst, ligesom selve anbringelsen kan være en stor belastning således, at plejebarnet er i krise, når barnet ankommer til plejefamilien. Disse følelsesmæssige udfordringer skal familieplejere støtte plejebarnet i at håndtere.

Børn med handicap, udviklingsforstyrrelser og forskellige følelsesmæssige vanskeligheder er overrepræsenteret blandt børn, der anbringes i familiepleje.

Nogle plejefamilier vil efter deres godkendelse som familieplejer fortsætte som kommunale familieplejere/projektplejefamilier for egentligt behandlingskrævende børn.

Nærværende uddannelse lever op til servicelovens indholdsmæssige krav med udgangspunkt i de særlige standarder, der består i at arbejde som familieplejer.

Deltagerforudsætninger

Deltagerne har en meget differentieret baggrund – både hvad angår uddannelsesniveau, geografi, faglige forudsætninger mm. Med hensyn til forskellig uddannelsesbaggrund går deltagerforudsætningerne fra ufaglærte til kortuddannede over mellemlange videregående uddannelser til akademikere. Desuden vil nogle deltagere have professionel erfaring med arbejdet med anbragte børn og unge og/eller andre sårbare og udsatte børn typisk i institutions foranstaltninger eller opsøgende arbejde.

Nogle deltagere vil allerede have børn i pleje ved uddannelsens start. Der er en gruppe af erfarne familieplejere, der ikke tidligere har taget et grundkursus som familieplejer, der ved re-godkendelse deltager på grundkursus. Ligeledes er der deltagere, hvor plejebarnet allerede er i plejefamilien ved starten på uddannelsen. Mange deltagere (de fleste) har dog ikke erfaring med arbejdet med udsatte og sårbare/anbragte børn og unge. Så erfaringsmæssigt er gruppen meget spredt.

Det er et lovkrav at begge voksne i en plejefamilie har denne eller en tilsvarende grunduddannelse, derfor vil den overvejende andel af deltagerne deltage som par. Det er efterhånden almindeligt, at nyetablerede par, hvor den ene er en erfaren familieplejer, deltager enten sammen med den nye partner, eller partneren deltager alene, ligesom par af praktiske årsager deltager på hver sin grunduddannelse. I dag godkendes også singleforælder familier som plejeforældre.

KL's vejledning anbefaler max. 40 års aldersforskel mellem plejebarn og plejeforældre – dog med en bemærkning om den samlede situation omkring barnet og plejefamilien, som det mest afgørende.

Mange deltagere vil have fuldtidsarbejde ved siden af uddannelsen.

Uddannelsen dækker både deltagere, der søger en generel godkendelse (og dermed kan have flere børn i pleje, børn som de på forhånd ikke kender), samt familier, der søger om godkendelse til et konkret barn eller konkrete børn (konkret godkendelse).

Det bemærkes, at der i amu-systemet nu er en selvstændig grunduddannelse til netværks og slægtsplejeforældre, som disse plejeforældre kan tage i forbindelse med deres godkendelse, men derfor kan disse slægtsplejeforældre godt være deltager på Arbejdet som Familieplejer.

Relevante uddannelser at kombinere med

Det er lovpligtigt, at familieplejere efter at have bestået en grunduddannelse svarende til Arbejdet som Familieplejer, hvert år deltager i mindst to dages efteruddannelse. Til det formål er der mange relevante AMU-uddannelser, der kan kvalificere arbejdet med børn og unge i familiepleje.

<u>Kode</u>	<u>Title</u>
<u>47871</u>	Anbragte børn og unge med rusmiddelmisbrug
<u>45315</u>	Anbragte børns udvikling
<u>42834</u>	Anerkendende kommunikation i omsorgsarbejdet
<u>40157</u>	Arbejde med plejebørn i puberteten
<u>40624</u>	Arbejdet med Anbragte børns livshistorie
<u>42921</u>	Arbejdet med efterværn i forhold til anbragte unge
<u>40736</u>	Arbejdet med udsatte og sårbare børn og unge
<u>42920</u>	Arbejdet som aflastningsfamilie
<u>47872</u>	Arbejdet som netværksplejefamilie
<u>40630</u>	Børn og unge med adfærds- og kontaktforstyrrelser
<u>40961</u>	Børn og unge med psykisk syge/misbrugende forældre
<u>47495</u>	Familieplejeren som deltager i supervision
<u>44274</u>	Konflikthåndtering i pædagogisk arbejde
<u>45748</u>	Netværksanbringelser
<u>45746</u>	Plejebarnets relation til plejefamiliens børn
<u>47470</u>	Pædagogisk arbejde i den kommunale familiepleje
<u>47468</u>	Samarbejde med plejebarnets forældre/netværk
<u>42665</u>	Samspil og relationer i pædagogisk arbejde
<u>44312</u>	Sorg- og krisearbejde i omsorgs- og pæd. Område
<u>47469</u>	Tværfagligt samarbejde i kommunal familiepleje
<u>40963</u>	Udviklingshæmmede med autisme

2. Ideer til tilrettelæggelse

Ved tilrettelæggelsen skal der tages højde for deltageres meget varierede deltagererfaringer, som ovenfor beskrevet.

Samtidig skal der tages højde for, at deltagerne oftest vil være i gang med en proces, hvor de søger om at blive godkendt som plejefamilie. Uddannelsen vil indgå i denne godkendelsesproces, og deltagerne skal under forløbet og på denne uddannelse have rum til sessioner, hvor de både inviteres og forstyrres til at reflektere over egne ressourcer og begrænsninger som familieplejere og over deres familie som en samlet plejefamilie.

Der skal i tilrettelæggelsen tages højde for, at mange af deltagerne har fuldtidsarbejde ved siden af uddannelsen, det kan betyde aften og weekendundervisning.

Uddannelsen kan organiseres på flere måder – eksempelvis:

- Som et sammenhængende forløb
- Som forskellige split-forløb enten som weekendundervisningsdage, som kombination af enkelte dage, aftener og weekenddage, hvor de øvelser, der indgår i uddannelsen kan forberedes og reflekteres der hjemme. Det anbefales, hvor det er muligt, at arbejde med splitforløb, da det giver bedre plads til refleksion og udvikling.
- Der kan indbygges netuddannelse i mindre omfang som en del af uddannelsen.

Det anbefales, at der løbende under de enkelte temaer tages afsæt i deltageres egne praksiserfaringer, og at deltagerne arbejder med udgangspunkt i egne eksempler. Nogle af deltagerne kan have en særlig viden og erfaring, der på forskellig måde relaterer til familieplejeområdet, hvilket kan være både en udfordring og en ressource i undervisningen. En udfordring fordi særlige oplevelser bredes ud og generaliseres – og en stor berigelse, fordi mange praksiseksempler øger transfer i undervisningen, dvs. gør hverdagslivet som familieplejer levende for de, der ikke har nogen erfaring, og for de erfarne, kan det betyde, at deres erfaringer perspektiveres og kan give nye erkendelser i forløbet. Det kan på den baggrund anbefales, at deltagerne får mulighed for at arbejde med udvalgte problemstillinger sideløbende med de fælles temaer kurset igennem – eksempelvis i en art logbog. Se mere nedenfor i tema 1.

Opstart:

På uddannelsens første dag gives en introduktion til uddannelsen, dels målene og dels praktiske oplysninger om uddannelsens afvikling.

Det er vigtigt, at deltagerne præsenteres for hinanden også selvom holdet er stort.

Man kan lave præsentation af deltagerne på forskellige måder:

- Præsentation i smågrupper
- Via speeddating (se opgaver og undervisningsmaterialer øvelse 1, tema 1)
- Etablere netværksgrupper. Med netværksgrupper forstås grupper bestående af de kommende familieplejere, der har mulighed for at fortsætte efter endt godkendelse som familieplejer, og som potentielt har mulighed for at bruge hinanden som sparringsrum. Netværksgrupperne sammensættes typisk via geografi eller andre interessesammenfald. At være familieplejer kan ellers være et ensomt job. Dannes der på uddannelsen netværksgrupper, vil de ofte være gennemgående på hele uddannelsen – men dog ikke gælde alle øvelser.

Formålet med præsentationen er, at deltagerne oplever hurtigt at falde til og at komme på banen i undervisningen. Opsamling i plenum skal være kort og summarisk – evt. via præsentationsplancher.

Etiske overvejelser i og om undervisningen

Underviser gøres opmærksom på at en del deltagere kan være kursusfremmede og derfor ikke har så mange erfaringer at trække på i forhold til, hvad der skaber et godt undervisningsmiljø. Her er der nogle etiske overvejelser, som underviser kan inddrage:

- Underviser opfordrer deltagerne til tolerance og accept af forskellighed
- Underviser opfordrer deltagerne til at lytte til hinanden
- Underviser opfordrer deltagerne til at spørge, når der er noget, den enkelte ikke forstår eller ønsker uddybet
- Underviser opfordrer til deltagelse og engagement. Det bliver undervisning bedre af
- Underviser opfordrer deltagerne til at overholde tavshedspligten, der gælder generelt for plejefamilier. Skal især understreges ved øvelser, da det er her, personlige erfaringer er i spil. Dette forhold gælder især plejefamilier, der allerede har børn i pleje.
- Nogle øvelser kan få deltagere til at tale over sig i forhold til egen situation. Den enkelte opfordres derfor til at skærme sig selv og sit privatliv. Uddannelsen er et fagligt forløb – på trods af dets mange personlige referencer.

Til Underviser:

- Deltagerne bliver indbudt – ikke beordret – når der er tale om rollespil. Rollespil kan være sårbart at deltage i for nogle deltagere.

Gruppearbejde

Det kan være relevant at arbejde med forskellige slags gruppearbejde og sammensætning af grupper uddannelsen igennem – det giver variation og samtidig giver det den enkelte deltager mulighed for at forklare sig til nye mennesker.

Som underviser kan man skelne mellem forskellige typer af gruppearbejde:

- Længerevarende gruppearbejde, hvor deltagerne går ud i grupperne og diskuterer en case eller andre materialer, der kræver en fordybelse. Her kan der også være værdibaserede øvelser, hvor deltagerne kan forholde sig til opdragelsesværdier eller andet tilsvarende. Det er vigtigt at længerevarende gruppearbejde har en struktur
- Summegrupper, hvor deltagerne henvender sig til sidemanden og reflekterer over eks. et udsagns betydning, en statistik eller andre faglige oplysninger, hvor man beder deltagerne om at afdække det oplyste. Tiden i summegrupper skal være kortvarig, så der er dynamik mellem undervisere og deltagere. Summegrupper er vældigt gode til at holde undervisningen levende og dynamiske
- Gruppearbejde 2 og 2 eks. forskellige kommunikationsøvelser, afdækning af eksisterende praksis i familien osv.

I forhold til nogle emner kan det være hensigtsmæssigt at adskille deltagere, der allerede har erfaring som familieplejer og deltagere, der overvejer at blive plejefamilie. Ved nogle emner er det relevant, at ægtepar er sammen og arbejder med eks. at afdække opdragelsesmål. Men variationsmulighederne er mange – opdeling på køn, plejebørns

alder, deltagernes erfaring osv. og i andre sammenhænge kan der skelnes mellem deltagere med eller uden egne hjemmeboende børn.

Det kan også have betydning om, der er en eller flere undervisere involveret i undervisningen. Den tematiske afgrænsning anbefales at være meget tydelig ved flere undervisere.

I det nedenstående forudsættes det, at der er én underviser tilstede på holdet ad gangen men at der af hensyn til den faglige spændvidde i uddannelsen indgår flere undervisere.

Som følge af inspirationsmaterialets opbygning er de pædagogiske metoder samlet under et emne.

Tanken er, at de foreslåede øvelser introduceres under de relevante faglige oplæg. Erfaringen siger, at det er meget afgørende at tænke i transfer, i at stoffet gøres konkret anvendeligt i deltagernes hverdagsliv – og derfor er en høj andel af praksisrelaterede øvelser, der varierer løbende vigtige at inddrage.

Supplerende til de foreslåede temaer og øvelser, som findes nedenfor, er også Vejledning til undervisere til KRITHkursusmaterialet (Socialstyrelsen 2011, kan googles). Her findes der mange oplæg og øvelser, der ligger i tråd med dette inspirationsmateriale.

Hjemmesider

KRITHkursusmateriale Grundkursus Vejledning <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer>

3. Temaer

Afklaringstemaet går som en rød tråd uddannelsen igennem.

Tema 1: 25 %

Tema 2: 35 %

Tema 3: 20 %

Tema 4 og 5: 20%

Temaoversigt

Tema 1: At være plejefamilie

Emne 1. Hvad vil det sige at være plejefamilie?

Emne 2. Hvem er vi som plejefamilie – en afklaring

Emne 3. At arbejde med dokumentation

Emne 4. Egne børn og plejebørn

Emne 5. Opdragelse og forskellige værdier

Tema 2: Plejebarnet

Emne 1. Plejebørn er som børn er flest - barnets/den unges interesser – indflydelse på eget liv

Emne 2. Plejebarnets/den unges udvikling og behov for at høre til og danne relationer

- Relationer
- tilknytning og tilknytningsadfærd
- Mentalisering

Emne 3. Årsagerne til anbringelsen og omsorgssvigt

Emne 4. Andre særlige behov

Emne 5. Plejebørn i krise, følgerne af anbringelsen

Tema 3: Samarbejde og inddragelse af forældre, søskende og andet netværk

Emne 1. Samarbejde og inddragelse af forældre og søskende

Emne 2. Samvær i og uden for plejefamilien

Emne 3. Inddragelse af andet netværk

Tema 4: Plejefamiliens professionelle samarbejdspartnere

Emne 1. Samarbejde med professionelle omkring barnet/den unge f.eks. skole, dag- og fritidstilbud

Emne 2. Samarbejde med myndighedspersoner

Emne 3. Hvad er en "familieplejekontrakt"?

Emne 4. At modtage supervision og sparring

Tema 5: Lovgivningsmæssige rammer

Emne 1: Hjælpeforanstaltninger

Emne 2: De lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde

Emne 3: Tavshedspligt og underretningspligt

Tema 1: At være plejefamilie

Tema 1: Emne 1. Hvad vil det sige at være plejefamilie?

At introducere til at være plejefamilie er både en faglig sag, hvor man kan sige noget generelt om plejefamilier og en subjektiv sag, da en plejefamilie også først og fremmest er en familie, og dermed uendelig forskellig fra andre familier. Det betyder også, at plejefamilier løser deres opgave på en række parametre meget, meget forskelligt. Og alligevel kan de fungere.

På den faglige side kan underviser tegne et rids af den typiske plejefamilie, hvor eksempelvis Deloitte's undersøgelse af Plejefamiliers Rammer og Vilkår 2010 kan inddrages eks sammen med Knudsens sammenlignende undersøgelse. Kvaliteter ved plejefamilier fremhæves af underviser eks. at plejebørn alt andet lige klarer sig bedre end børn anbragt på institutioner, hvad angår uddannelse og mindre kriminalitet (se Rockwoolfonden 2013)

Til illustration af plejefamilieopgaven i praksis er der flere muligheder:

- Underviser kan inddrage en plejeforælder (eller er det måske selv).
- Efterhånden er der også kommet flere beretninger fra plejeforældre, som deltagerne kan læse og diskutere, se nedenfor i litteraturlisten.
- Der kan vises film fra Plejeforældre Fortæller (nr.1 Fordele og Ulemper) til diskussion i arbejdsgrupperne

Litteratur

Andersen og Fallesen mfl. *Når man anbringer et barn II. Årsager, effekter af anbringelsesforanstaltninger og konsekvenser*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Børnerådet (2012) "De prøver at gøre det så normalt som muligt, et indblik i 113 anbragte børns liv"

Deloitte (2010) "Undersøgelse af plejefamiliers rammer og vilkår". Servicestyrelsen

Rockwoolfonden (2013): Plejefamilie er bedre end institution i de mildere anbringelsessager

Knudsen, Lajla (2011): "Effekter af slægtspleje - slægtsanbragte børn og unges udvikling sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier". SFI

Litteratur med familieplejere om at være plejefamilie

<http://www.mereatgive.dk/plejefamilier/nyheder/store-glaeder-store-frustrationer>

<http://www.mereatgive.dk/plejefamilier/nyheder/laes-plejehistorier-1/ny-livsstil-og-otte-ekstra-born>

<http://www.mereatgive.dk/plejefamilier/nyheder/laes-plejehistorier-1/splittet-mellem-mor-og-plejefamilier>

KRITH Grundkursus. Vejledning til undervisere 2011, artikel af Harritz og Andersen Børnerådet (2012) "De prøver at gøre det så normalt som muligt, et indblik i 113 anbragte børns liv"

Film: Plejeforældre Fortæller. Nr. 1 Fordele og ulemper ved at være plejefamilie.

Tema 1: Emne 2. Hvem er vi som plejefamilie– en afklaring

Underviser laver et kort oplæg om netværk og dets betydning. Og hvordan netværk kan ændre sig, når et plejebarn flytter ind. Der er vidner om markante ændringer i en families balancer, når den går fra familie til plejefamilie (Svejgaard, Maria 2012). Oplægget fortsætter med øvelse tema 1, emne 2A

Familieplejerne skal have mulighed for at afklare deres prioriteringer og de måder de tænker at passe deres plejebørn på i forhold til det hverdagsliv, de lever nu. Det uddybes med øvelse tema 1, emne 2B

Litteratur

Jensen, Jytte Juul (2009): Pædagogen som social netværksarbejder. Gyldendal Akademisk

Knudsen, Verner: At give op har aldrig været en mulighed. Autentiske beretninger fra tidligere plejebørn

Svejgaard, Maria (2012): "Det usynlige liv – om at vokse op med plejebørn" Books On Demand

<http://www.mereatgive.dk/plejefamilier/nyheder/laes-plejehistorier-1/laes-plejehistorier-1>

Tema 1: Emne 3 At arbejde med dokumentation

Underviser laver et mindre oplæg om betydningen af dokumentation i familieplejearbejdet. Et af de områder, hvor familieplejere (ofte) skal gøre noget anderledes end i deres almindelige familieliv, er at de skal dokumentere. Ikke mindst af hensyn til dem selv og af hensyn til plejebarnet. Dokumentation behøver ikke at være skriftlig. Men den skal være tilgængelig og overskuelig for familieplejer og skal kunne indgå som baggrund i diverse samarbejdsrelationer.

Underviser anbefaler deltagerne at fortsætte med at skrive logbog i løbet af denne uddannelse og efter, at de har fået et barn i pleje. Det giver mulighed for fortsat løbende dokumentation af arbejdet som plejefamilie, og der er mange gevinster. Familieplejeren kan løbende holde styr på hverdags observationer, tidspunkter for bestemte hændelser, udviklingsforløb og bevægelser for det enkelte barn. Logbogsarbejdet kan samtidig danne en mere præcis baggrund for dialog med

familieplejekonsulenter, supervisor, andre professionelle og ikke mindst plejebarnets forældre om

forhold omkring plejebarnet. Samtidig kan systematisk anvendelse af logbog også hjælpe familieplejer i dialogen med især det større barn eller ung, da man kan præcisere hændelser, der tidligere er sket. Eksempel: Den unge siger: "Du har aldrig tid til at gå med i byen". På den måde kan man anerkende den unges oplevelse og checke sine egne prioriteringer. Nej, den er vidst god nok. Vi har ikke været i byen længe.

Underviser opfordrer deltagerne til at skrive dato og sted på hver side i logbogen.

Didaktiske overvejelser i forhold til anvendelse af log-bog i denne amu-uddannelse

Der er flere didaktiske gevinster ved at inddrage log-bog i selve amu-uddannelsen – især i forhold til at binde uddannelse, det at være i en godkendelsesproces som kommende familieplejer, og så fremtiden som familieplejer, sammen.

- I logbogen arbejdes med refleksioner over de pædagogiske udfordringer, som arbejdet som familieplejer inviterer til.
- I logbogen kan familieplejeren få afklaret betydningen af at være plejefamilie for egen familie og nærmeste netværk samt familieplejerens og partners arbejdsliv dvs. familielivet i bred forstand
- Familieplejeren får mulighed for at gøre sig overvejelser over at indgå i samarbejde med plejebarnets forældre og øvrige netværk for ikke at tale om selve plejebarnet.
- I en logbog er det muligt at øve dokumentation af hverdagserfaringer på en håndgribelig måde – kompetencer som den erfarne familieplejer har god brug for i det videre arbejde
- Med afsæt i logbogen kan deltagerne øve videndeling med andre deltagere på holdet
- Familieplejeren kan bruge logbogsoptegningerne til refleksioner i godkendelsesprocessen med tilsynsmyndighed eller kommunens konsulenter, dvs. uden for amu-regi og på denne vis forberede sig på det kommende samarbejde med myndigheder og øvrige konsulenter.

Tema 1: Emne 4 Egne børn og plejebørn

Godkendelse af en plejefamilie gives på baggrund af en vurdering af familiens samlede forhold, herunder en vurdering af en anbringelse for plejefamiliens egne børn. Vurderingen af plejefamilien sker bl.a. i form af flere samtaler, hvor familiens egne børn kan deltage i nogle af samtalerne.

De senere år har der været øget fokus på de vilkår, hvorunder plejefamiliens egne børn lever i en plejefamilie. Børnene fremstår som loyale og samarbejdsvillige og bliver beskrevet som sociale og hensynsfulde, hvilket kan blænde såvel forældre som fagfolk.

Den vanskelige situation, plejefamiliens egne børn er i, bliver overset eller glemt, og børnene får ofte ikke den nødvendige opmærksomhed fra deres forældre eller de offentlige personer, der kommer i plejefamilien.

Voksne, der er vokset op i familier med plejesøskende, fortæller om deres oplevelse som eget barn af en plejefamilie. Disse erfaringer har ikke altid været uden omkostning (Svejgaard 2012).

Som barn i en familie med plejebørn nævner Svejgaard, at det opleves grænseoverskridende, når omgivelserne, mener at plejefamiliens indre forhold er til offentlig diskussion. Det private bliver krænget udenpå. Svejgaard omtaler også de begrænsninger, der bliver lagt på familien, fordi plejebørnene ikke magter så mange oplevelser.

Der er gode erfaringer med at anvende filmen "de Loyale Børn" i undervisningen som en del af oplægget.

Se øvelse tema 1 emne 4

Et særligt aspekt af børn – børn relationen i en plejefamilie er plejebørns forhold til andre plejebørn i samme plejefamilie. Selvom dette aspekt sjældent er relevant for nystartende familieplejere, bør det nævnes, at der her skal vies særlig opmærksomhed. Flere plejebørn i plejefamilien (særligt ikke-søskende) kan udgøre en risikofaktor for, at anbringelsen bringes til ophør. I en engelsk undersøgelse (Ingley og Earley, 2008) fremgår det, hvordan det påvirker et allerede anbragt barn, når der kommer et nyt barn til familien. Undersøgelsen konkluderer, at mange sammenbrud kan føres tilbage til konflikter mellem børnene i familien. Enten mellem de anbragte børn eller mellem det anbragte barn og plejefamiliens egne børn eller børnebørn. Undersøgelsen viser, at hvis konflikterne fører til et sammenbrud i anbringelsen, er det det plejebarn, som allerede boede i plejefamilien, som ender med at flytte, og ikke det nye plejebarn. (Ingley & Earley, 2008).

Litteratur

Film "de Loyale Børn" Concura. <http://concura.dk/concura/oversigt>

Ingley, Germaine and Earley, Timian (2008): One in One out, The dilemma of having multiple children in foster placements. Adoption & Fostering Journal, Volume 32, number 3, Autumn

Svejgaard, Maria (2012): "Det usynlige liv – om at vokse op med plejebørn" Books On Demand

Tema 1: Emne 5. Opdragelse og forskellige værdier

Ideen med at anbringe børn i plejefamilier er at bibringe dem stabilitet og i opvæksten og lade dem få næring og socialisering i en almindelig familie. Det betyder, at plejefamilien så vidt muligt skal fortsætte som før med at gøre de mange ting, som forskellige livsformer og forskellige familiestrukturer og værdier tilsiger dem at gøre.

Opdragelse opfattes ofte som noget forholdsvist førbevidst – men i forbindelse med at familieplejerne bliver til en plejefamilie, er det vigtigt, at de bliver mere tydelige på, hvilke værdier de repræsenterer, hvilke rammer de synes er passende, og hvad de realistisk kan tilbyde et plejebarn. Det er vigtigt i forbindelse med matchning af plejebarn og plejefamilie. Og det er vigtigt i forhold til at kunne modtage vejledning og supervision, at man selv er rimelig bevidst om sit ståsted og sine styrker og begrænsninger i mødet med andre familier med en måske ganske anden forståelse af opdragelse.

Ovenstående bruges introducerende til øvelse tema 1, emne 5 Opdragelsesværdier

Tema 2: Plejebarnet

Tema 2 Emne 1. Plejebørn er som børn er flest - barnets/den unges interesser – indflydelse på eget liv

Børn og unge i pleje vil som andre børn og unge have indflydelse på egen hverdag og være medspillere i deres eget liv viser Børnerådets undersøgelse, Børnerådet (2012). Det er en del af opvæksten med og til et demokratisk medborgerskab. Underviser kan tage afsæt i Børnerådets undersøgelse af anbragte børns erfaringer (og mangel på samme) af inddragelse i opvæksten og af forskellige beretninger fra plejebørn om deres egne oplevelser af at være anbragt (kilder kunne være Egelund mfl. (2010): Sammenbrud i Anbringelser af Unge, TABUKA og Knudsen: At give op har aldrig været en mulighed: autentiske beretninger fra tidligere plejebørn). Det er en særlig opgave som familieplejer at hjælpe plejebarnet med at kende sine rettigheder. Børnerådets undersøgelse viser, at der er brug for oplysninger om rettigheder til børn, der er anbragt eller skal anbringes i et sprog, der er til at forstå.

Under viser fremdrager, at det vigtigste for plejebarnet er at blive hørt og inddraget i beslutninger, der vedrører plejebarnet selv. Det gælder i forhold til alle grupper af voksne - til sagsbehandlere såvel som i relationen til plejeforældre – både om det helt nære og om det mere fjerne. Det handler om skoleforhold, regler, samvær med forældre, sundhed, osv. Børnene i Børnerådets undersøgelse efterspørger at blive informeret om beslutninger, der vedrører dem, og ikke mindst at få begrundelser, når deres forventninger eller ønsker ikke kan indfries.

Inddragelse og oplevelse af medbestemmelse motiverer børn og unge. Det gør dem til medspillere i forhold til den indsats, de bliver givet. Og når børn og voksne arbejder sammen mod fælles definerede mål - frem for at gå med oplevelsen af at modarbejde hinanden - er sandsynligheden for, at børnene og de unge opnår en positiv udvikling, langt større.

At tage plejebørns oplevelse af verden med i undervisningen er centralt for, at plejebarnets den unges perspektiv kan komme på banen. Teoretisk kan der tages afsæt i begrebet børneperspektiv (Sommer 2003 og Kampmann 2000), dvs. det forhold, at voksne

tilstræber at forstå barnets oplevelse af verden. Når det at forstå plejebarnets perspektiv er så vigtigt, som lovgivningen lægger op til, er det fordi børnenes oplevelser og forståelser har betydning for, hvordan de reagerer på den indsats som familieplejer foranlediger – hvilket også gælder deres reaktioner i skole og blandt kammerater. Samtidig giver det at gøre sin indflydelse gældende betydelige psykisk gevinst Børnerådet (2012). Øvelse om børneperspektiv tema to, emne1a.

For de mere teoretisk motiverede deltagere kan det hjælpe at inddrage eks. Antonovski (se øvelse tema to emne1b) til at forstå, at mennesker, der har indflydelse på deres hverdag, meget bedre kan håndtere den. Et tilsvarende belæg findes i den moderne stressforskning Hejlskov Elvén (2010) og Elvén, Beier og Veje (2012) ligesom det underbygges af moderne neuropsykologi eks. Fredens (2012). Dette gælder selvfølgelig også børn og unge i pleje.

Læreprocesser	→	Følelsen af sammenhæng
Forudsigelighed	→	Begribelighed
Belastningsbalance	→	Håndterbarhed
delagtighed/deltagelse	→	Meningsfuldhed

Ovenstående tema kan indgå eksplicit i særlige øvelser – og især kan det anbefales at inddrage elementer i flere øvelser sammen med andre væsentlige hensyn omkring plejebarnets situation – gerne med anskueliggørelse af forskellige dilemmaer. På denne vis bliver inddragelse og barnets perspektiv og holdninger ikke kun klicheer – men et vægtigt hensyn, som plejeforældre skal prioritere af hensyn til plejebarnets trivsel, læring og udvikling.

Det kan anbefales at bruge uddrag af forskellige beretninger fra tidligere plejebørn til at anskueliggøre børnenes perspektiver – eks. Knudsen: *At give op har aldrig været en mulighed: autentiske beretninger fra tidligere plejebørn*. Uddragene kan diskuteres på holdet.

Litteratur

Børnerådet (2012): De prøver at gøre det så normalt som muligt - et indblik i 113 anbragte børn og unges liv

Elvén, Beier og Veje (2012) "Udviklingsforstyrrelser og psykisk Sårbarhed" Dansk Psykologisk Forlag

Elvén, Hejlskov (2010) "Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning" Dansk Psykologisk Forlag

Fredens (2012): Mennesket i hjernen- introduktion til neuropædagogik. Gyldendal Akademisk

Kampmann, J. (2000). Børn som informanter og børneperspektiv. I J. Kampmann, & P. S. Jørgensen (red.), Børn som informanter. København: Børnerådet.

Knudsen, Verner (2012): At give op har aldrig været en mulighed: autentiske beretninger fra tidligere plejebørn. Eget Forlag

Nylund (2014): Nadia og Magnus flytter hjemmefra. Børnerådet

Egelund, Böcker Jakobsen, Hammen, Olsson og Høst (2010): Sammenbrud i anbringelser af unge. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Sommer (2003) *Børnesyn i udviklingspsykologien. Er et børneperspektiv muligt?*
Psykologisk Institut

TABUKA.dk

Thybo, Sygdom er hvordan man har det - Sundhed er hvordan man ta'r det.- Om Antonovskys salutogenetiske idé. Kognition og Pædagogik nr. 48. 2003.

Tema 2 Emne 2. Plejebarnets/den unges personlige og sociale udvikling

A. Behovet for at høre til, at have en familie og en livshistorie

Når det gælder udviklingspsykologi, er der et stort udvalg af teorier at arbejde ud fra. Og det kan altid diskuteres, hvor meget udviklingspsykologi, der skal præsenteres på en handlingsrettet uddannelse som Arbejdet som familieplejer.

Samtidig vil nogen af grundtankerne være væsentlige at fremhæve. Et plejebarn har samme behov for tilknytning som andre børn, relationer og udvikling går hånd i hånd at blive mødt af mentaliserende empati udvikler empati og er trivselsfremmende. Temaets emner er nært forbundne og kan derfor i praksis ikke adskilles fuldstændigt. Det kan imidlertid af læringsmæssige grunde være en fordel, at underviseren giver særskilte oplæg med mange praktiske eksempler. Øvelserne nedenfor er fokuseret på de praktiske og holdningsmæssige konsekvenser for familieplejeren.

B. Relationsdannelse

Dette inspirationsmateriale tager afsæt i det nye spædbarnsparadigme, hvor barnet betragtes som en aktiv deltager i at skabe sin verden i samspil med andre, barnet er disponeret for at søge og engagere sig i læringsprocesser med stor gejst. Underviser fremhæver, at barnet både er et objekt med krav på den voksnes trivselsfremmende omsorg og et aktivt skabende subjekt, der skal gøre sin indflydelse gældende uanset forudsætninger og alder.

Underviser kan med fordel som teoretisk oplæg til dette emne anvende Sterns grundsyn og teorier om selv-udvikling og relateringsdomæner. Sterns syn på (pleje)barnet betyder,

at børn udvikler sig i forskellige tempi og lærer forskellige kompetencer i forskellige rækkefølger fra barn til barn. Det modsvarer et konstruktivt syn på plejebarnets eventuelle hængepartier i forhold til dets jævnaldrene. Barnet kan nå at udvikle disse sider alligevel.

Stern kritiserede de klassiske udviklingspsykologier for at være fokuseret på, hvad barnet endnu ikke kan (patologisering), frem for hvad barnet kan. I Danmark blev denne diskussion opsummeret som det kompetente barn (se eks. Sommer 2005) – og som en stigende bevågenhed om barnets ressourcer og potentialer. Det er et opgør med den klassiske faseteori, og ikke mindst er det et opgør med forestillingen om, at man kan forudsige, hvordan det vil gå et barn på baggrund af dets oplevelser i de tidlige udviklingsår, et opgør med den såkaldte determinisme (Stern, 2005, forordet) – et udviklingssyn, der kan udfordre nogen deltagere. Så det er vigtigt at underviser tager dette syn på plejebarnets udviklingspotentialer op.

Det moderne børnesyn anses derfor for at være optimistisk – det er muligt for (pleje)barnet i samspil med andre at forandre selv ret belastende udviklingsfaktorer, barnet er resiliert og plastisk. Her støtter flere af de moderne barndomspsykologer sig til neuropsykologiens og affektteoriernes tanker omkring hjernens potentielle plasticitet (eks Fredens). Denne tilgang har betydning for, hvordan omsorgen udmøntes i plejefamilien, da udvikling og forandring næsten altid er mulig. Vigtigt at underviser fremhæver optimismen.

Det er vigtigt for forståelsen, at der løbende undervises med fokus på transfer – på teoriernes praktiske konsekvenser i plejefamilien. Det kan fx ske ved at indlægge små refleksionspauser i summe grupper, hvor deltagerne diskuterer udsagn fra underviseren

Sterns domæneteorier gennemgås med undervisers eksempler på de forskellige domæner i forhold til plejebørn. Som model findes domæneteorierne hos Stern selv i en opdateret i forordet til Stern (2005) men eks. også i en fordansket mere commonsense sproget udgave hos Brodin og Hylander (2004), som anbefales til undervisningsbrug i denne sammenhæng.

Stern mener, at megen væsentlig psykisk gods er førbevidst. Stern definerer udvikling som nyorganisering af personlige oplevelser og erfaringer. Det er vigtigt at underviser fremlægger domæneteorierne ikke som faseteorier – men som livsvarige udviklingsopgaver inddelt i forskellige domæner, som alle vokser og eksisterer samtidig og indviklet i hinanden - en lagdelt model i modsætning til stadiemodellen. Ethvert domæne har en selv og en relateringsmåde i sig – der kalder på forskellige kvaliteter i samspillet med eks. den voksne familieplejer.

En anden del af Sterns teori, der har betydning i forhold til arbejdet som familieplejer, er RIG-systemet – eller som Stern senere kaldte det: *Måder-at-være-sammen-med-andre-på*. Dette system har betydning for at forstå plejebarnets udvikling indtil nu, og de reaktioner, som plejebarnet kan have i forskellige samspil – men også hvordan det er muligt igennem et positivt samspil med ex. En familieplejer at ændre et samspil og udvikle supplerende RIGS.

C. Tilknytning og tilhørsforhold

Esping og Hagbardts undersøgelse (Esping og Hagbardt 1992) viser, at selv børn, der er knyttet til familieplejerne og ikke ønsker at blive hjemgivet, tænker meget på deres forældre, deres søskende og deres bedsteforældre. Muligvis er tilknytningen til forældrene ambivalente, men de er ofte meget stærke. Esping og Hagbardts forskning sandsynliggør endvidere, at et barn kun får dobbelt tilknytning, dvs. tilknytning til både forældre og de voksne i plejefamilien, når de nye omsorgsgivere, dvs. familieplejerne, og forældrene kan arbejde sammen om barnet. Så plejefamilier skal være dygtige til at inddrage og samarbejde med plejebørn og deres forældre.

Det er en risikofaktor i et plejeforhold, hvis der ikke sker en tilknytning mellem den unge og plejefamilien. Hedin har undersøgt unges tilknytning (Hedin, 2012), og viser med sin undersøgelse, at tilknytningen udvikler sig med tiden. Tilknytning er ikke overraskende stærkest, når der er tale om anbringelse i slægtspleje og svagest, når der er tale om professionelle plejefamilier.

Hedins undersøgelse viser, at unge er aktive i at skabe tilknytning og trives bedre i plejefamilier, hvor tilknytning er succesfuld.

En sidste måde at illustrere plejebarnets relation og tilknytning til forældre, søskende og andre nære familie og slægtsforbindelser kan være kilder fra slægtsplejeforskningen, der kan hjælpe til at illustrere betydningen af tilknytning for plejebørn (Knudsen, Lajla 2009)

I tråd med tema 2, emne 1 om børn og unges inddragelse, peger Hedins (Hedin 2012) undersøgelse på, at det er væsentligt, at de unge inddrages i valget af plejefamilie, og at det skal sikres, at plejefamilien og den unge har mulighed for at knytte sig til hinanden. Det er derfor vigtigt, at de unge og familieplejerne prioriterer at være sammen, lave fælles aktiviteter og herigennem knytte sig til hinanden. Tilknytning i plejefamilien er altså en væsentlig beskyttelsesfaktor (Hedin, 2012).

Underviser gøres opmærksom på, at tilknytningsteoriene har flyttet sig en del gennem tiden.

Det kan nedenstående skema illustrere.

Den oprindelige Tilknytningsteori	Moderne Tilknytningsteori
Etologien (eks. Bowlby) Darwinisme	Eksperimentel børnepsykologi Neuropsykologi Mentaliseringsteori (eks. Fonagy)
Tilknytningsrelationer regulerer frygt og skaber tryghed	Tilknytningsrelationer regulerer alle barnets affekter

Nogle af deltagerne er måske tidligere stødt på tanker om tilknytning og tilknytningsmønstre hos Bowlby og Ainsworth. Underviser må overveje om de forskellige tilknytningsmønstre skal gennemgås. Faren kan være, at undervisningen kommer til at fastlåse billedet af plejebarnets begrænsede muligheder for relationsdannelse og tilknytning. Pointen her er altså ikke at understrege determinismen ved de negative tilknytningsmønstre, som er ret tydelig i disse teorier, – men at understrege den næring, der er i tilknytning og i at høre til.

Også begrebet Indre Arbejdsmodeller (minder om Sterns RIGs ovenfor) kan inddrages. Barnet "husker" de samspil, som det har været involveret i og laver indre modeller af Samspillet. Disse indre modeller bliver et "filter" barnet bruger til at forstå og møde den sociale verden og sig selv

Familieplejeren skal forstå og kunne handle på vigtigheden af, at den voksne inviterer til, opdager og responderer positivt på plejebarnets tilknytningsadfærd. Familieplejerens skal udvise tilknytningsevne *Se øvelse tema 2, emne 2, Familieplejerens syn på plejebarnets tilhørsforhold*

Underviseren kan her skabe en kobling mellem Sterns teoridannelser, for at deltagerne kan forstå sammenhængen mellem tilknytning og trivselsfremmende udvikling i et samspil.

Mentalisering

Afslutningsvis kan underviser overveje, om det giver mening at introducere mentaliseringsbegrebet.

Mentalisering er her forstået, som menneskers evne til at se sig selv udefra og forstå andre indefra – eller at have sind på sinde (Hagelquist 2012; Corlin, 2007).

Når underviser kan overveje at inddrage mentaliseringsbegrebet er det, fordi den nyeste gode litteratur omkring tilknytning og regulering af følelser (affektregulering), som udtrykt af bla. Fonagy, viser, at en god mentaliseringsevne hos familieplejeren (Corlin 2007) fremmer tilknytningen – og der ser ud til at være rigtigt god effekt af mentaliseringsbaserede indsatser overfor børn, hvor det tidlige miljø ikke har tilbudt så optimale betingelser, se eks. Hagelquist (2012)

Oveni kan mentaliseringsbegrebet understøtte det tidligere emne om at forstå barnets perspektiv og væsentligheden ved at lære plejebarnet om rækkevidden af det sociale i alle hverdagens små episoder. Men det er vigtigt, at oplægget bliver kort og overskueligt, og at det holdes simpelt. Hagelquists bøger er gode til på en mundret måde at sætte spot på anbragte børns situation i lyset af behov for tilknytning og mentalisering – og hvorledes man som omsorgsperson kan indgå i samspillet med barnet.

Afslutningsvist på oplægget fremhæver underviser igen plejebarnets behov for dobbelt tilknytning til både egne forældre/familie eventuelle søskende og anden slægt og familieplejer.

Litteratur

Brodin og Hylander: "At blive sig selv - Daniel Sterns teori i børnehavens hverdag." Hans Reitzels Forlag 2004

Corlin, Anne Blom (2007): Anbringelser i plejefamilier Psykolognyt

Esping, Ulla, og Hagbardt, Sigbritt.(1992): Med barns ögan – in ett barnrelateret förhållningssätt i familjehemsvården, Almänna Barnhuset.

Fredens (2012): Mennesket i hjernen – en grundbog i neuropædagogik. Gyldendal Akademisk

Hagelquist og Skov (2014) "Mentalisering i pædagogik og terapi". Hans Reitzels Forlag

Hagelquist, Janne Østergaard: (2012) " Mentalisering i mødet med udsatte børn". Hans Reitzels Forlag

Hedin, Lena (2012): Foster youth's sense of belonging in kinship, network and traditional foster families : an interactive perspective on foster youth's everyday life. Örebro universitet, Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete
Knudsen, Lajla (2009): Børn og unge anbragt i slægten - en sammenligning af slægtsanbringelser og anbringelser i traditionel familiepleje. SFI
Kvello, Øyvind (2013): Børn i Risiko. Gyldendal Nordisk Forlag
Mårtensson og Christiansen, red. (2013) Pædagogik i døgninstitutionen. Dafolo
Sommer (2005): Barndomspsykologi – udvikling Dansk Psykologisk Forlag.
Stern, Daniel: Spædbarnets interpersonelle verden - et psykoanalytisk og udviklingspsykologisk perspektiv. Hans Reitzels Forlag, 2005

Center for Mentalisering

<http://centerformentalisering.dk/informationommentalisering/index.html>

Tema 2 Emne 3. Årsagerne til anbringelsen og omsorgssvigt

Årsagerne til anbringelsen kan fylde en del for plejebarnet og for de kommende plejeforældre – især kan betydningen af en eventuel omsorgssvigt barnet har været udsat for være af betydning, både i det indbyrdes forhold mellem plejebarn og familieplejer og i forholdet mellem familieplejer og plejebarnets forældre. Underviseroplæg med afsæt i ankestyrelsens anbringelsesstatistikker kan være med til at bibringe billede af plejebørns familieforhold og andre betingelser, der har ført til anbringelsen. Det kan være med til at nuancere billedet af plejebørnenes baggrund. Dette oplæg skal give nogle overordnede rammer for at se på de mange marginaliseringsfaktorer, der har medført anbringelsen.

Typisk er der to områder, der fylder i forståelsen af marginaliseringsfaktorerne i forhold til at afstedkomme en anbringelse. Det første er omsorgssvigt – det andet er, når barnet har egentlige funktionsnedsættelser og andre særlige behov.

Omsorgssvigt

For at belyse omsorgssvigt kan undervise starte med at se på, hvad omsorg er. Her anbefales det at bruge noget tid på Nygrens tanker omkring omsorg, og de forskellige sider af omsorg, som familieplejeren skal understøtte. Også for at trække en forbindelse mellem omsorg og omsorgssvigt. De tre typer omsorgsbehov er tæt forbundne, og kan i praksis ikke adskilles. Men i forbindelse med analyse og refleksion over egen og andres praksis, kan det skærpe opmærksomheden at fokusere på dem hver for sig. På den måde kan man sikrer sig som underviser, at man kommer rundt om alle barnets behov.

Nygren (Nygren 1999) 3 former for omsorg (tegnes som 3 cirkler, der går ind over hinanden).

- Behovsomsorg: Tilknytning, psykosocial samspil, afstemme sig, behov for at blive set, hørt og forstået, fysiske behov

- Udviklingsomsorg: Social udvikling (eks. selvstændiggørelse og samarbejdsevne), psykosociale udvikling, kognitiv udvikling, motorisk udvikling og sproglig udvikling
- Opdragelsesomsorg: Normer, værdier, krav, ros, rollemodeller, manipulation

Se øvelse om omsorg tema 2, emne 3

En anden måde at identificere omsorgssvigt på, der udbygger Nygren, og som vil være genkendelig i arbejdet som familieplejer, er Kvello (2013) side 255 ff

Kvello siger om omsorgssvigt, at barnet får

- 1) omsorg i for ringe mængde (jævnfør Nygren),
- 2) for utilstrækkelig beskyttelse mod fare samt
- 3) for utilstrækkelig, for ensidig, uegnet eller/eller skadelig stimulering

Kvello skelner mellem mishandlende og omsorgssvigtede forældre. For de fleste familieplejere er denne sondring nok ligegyldig. Så mishandling kunne indgå her som en kategori 4.

Det interessante ved Kvello er, at han understreger, at forældre, der omsorgssviger deres børn, ofte på forskellige måder har nedsatte socialkognitive og affektive kompetencer og/eller svage erfaringer med omsorg fra egen opvækst. Hvilket kan være en væsentlig oplysning at erindre i forhold til håndtering af forældresamarbejdet. Desuden er det vigtigt, når man går ind i forældres nedsatte omsorgskvaliteter, at være grundig og forsigtig i sine oplysninger. Eks nævner Kvello, at depression ikke er årsag til den sværeste omsorgssvigt, der kendes kaldet NOFT, selvom 70% af de forældre der begår den groveste omsorgssvigt menes at have en sindslidelse. Supplerende til ovenstående teorimateriale kunne også være dele af Kilens (Kilen 2010) gamle klassiker Omsorgssvigt, som nok vil være de fleste undervisere bekendt.

Litteratur

Egelund; Böcker Jakobsen; Hammen; Olsson og Høst(2010) Sammenbrud i anbringelser af unge. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
 Hagelquist, Janne Østergaard: (2012) ” Mentalisering i mødet med udsatte børn”. Hans Reitzels Forlag
 Kari Killén (2010) Omsorgssvigt – det teoretiske grundlag, Gyldendal Akademisk
 Kvello, Øyvind (2013): Børn i Risiko. Gyldendal Nordisk Forlag
 Mårtensson og Christiansen, red. (2013) Pædagogik i døgninstitutionen. Dafolo
 Nygren, Per (1999): Professionel omsorg for børn og familier - fra teori til værktøj. Dansk Psykologisk Forlag

Tema 2 Emne 4. Plejebørn med andre særlige behov

Mange plejeopgaver relaterer sig mod børn med særlige behov. Det er vigtigt at underviser introducerer og gør opmærksom på dette forhold. Det svære er indenfor de begrænsede rammer der er til stede på uddannelsen, at komme tilpas rundt omkring dette emne. Underviser kan derfor henvise til efteruddannelsesuddannelserne, for deltagere der har brug for mere viden. Gruppen af børn med særlige behov er stor indenfor anbringelsesområdet:

- De fleste børn, der anbringes i pleje vil have særlige behov. Alene selve anbringelsen, så nødvendig som den kan være, kan være en stor belastning for barnet/den unge, og vil næsten altid medføre særlige behov.
- Forældre til børn med vidtgående handicap kan have brug for aflastning. Så der er aflastningsopgaver til børn med funktionsnedsættelser.
- Syge plejekrævende børn, børn med alvorlige allergier, diabetes mm. Dvs. børn, der ikke som andre børn kan sendes til venner og bekendte i pasning eller kan passes af et ungt menneske, da de er for plejekrævende.
- Børn med erhvervede hjerneskader, hvor der i den forbindelse kræves en særlig indsats.

Ottesen og Christensen (2008) bemærker at nogle former for handicap fører til anbringelse, især handicap der har sociale konsekvenser som eks. ADHD og autisme, medens eks. børn med fysiske handicap er næsten fraværende i fuldtidsanbringelser.

Anbragte børn får i højere grad end børn i almindelighed en diagnose, dvs. har et handicap eller en langvarig sygdom. Ottosen og Christensens undersøgelse (2008) viste, at andelen af børn med sammensatte diagnoser var større blandt børn i anbringelse, og desuden led de betydeligt hyppigere af børnepsykiatriske lidelser, DAMP/ADHD og især udviklingshæmning. 4 ud af 5 anbragte børn med handicap havde en af disse tre diagnoser.

Følgende citat kan diskuteres på holdet:

Blandt både de relativt langvarigt og nyligt anbragte børn var det 30 pct., der havde fået stillet en diagnose eller konstateret en langvarig sygdom, mens samme andel blandt de ikke-anbragte 11-årige børn var betydeligt lavere, nemlig 7 pct.

Det kan også anbefales at få en familieplejer fra praksis til at fortælle om sine erfaringer med at have et barn med omfattende funktionsnedsættelser i pleje. Især er det vigtigt, at de mange hensyn, som en plejefamilie samlet set skal tage bliver tydelig for holdet. Der findes en del plejefamilier, der har specialiseret sig i denne typer opgaver og oplever en stor berigelse ved det. Ligeledes kan underviser gøre opmærksom på, at der indenfor

dette felt er temmelig mange aflastningsopgaver, hvor børn, der kommer fra velfungerende hjem har brug for at komme i byen for at få andre oplevelser. Dvs. at forældresamarbejdet og forholdet til plejebarnet kan have en anden karakter end i andet familieplejearbejde.

Tema 2 Emne 5 Emne 5. Plejebørn i krise, følgerne af anbringelsen

Plejeforældre kan forvente, at et barn, der anbringes i pleje kan være i krise som følge af anbringelsen (Thormann 2009), og de omstændigheder og hændelser der har ledt op til den. Der er plejebørn, der allerede ved anbringelsen er meget glade for at være flyttet til

Det næste er skrevet under den forudsætning, altså at plejebarnet er i krise ved anbringelsen, selvom der naturligvis er plejebørn, der ikke er i akut krise eller sorg. Samtidig skal det medtænkes, at mange plejebørns forældre kan være i krise ved deres barns anbringelse i andres hjem, hvilket kan forstærke plejebarnets oplevelse af desperation.

De sorg- og krisereaktioner familieplejerne kan forvente hos et plejebarn, når det anbringes i deres hjem kan være meget forskellige. Børn som anbringes vil ofte blive kastet ud i en traumatisk krise eller en sorgproces, og derfor gennemgå sorg- og krisereaktioner, som svarer til plejebarnets alder og funktionsniveau.

Udviklingskrise og traumatiske krise

Underviser kan tage afsæt i Cullbergs skelnen mellem to forskellige former for kriser: udviklingskriser og traumatiske kriser (Cullberg 2007) for at kunne forstå plejebarnets situation ved anbringelsen.

Man taler om en udviklingskrise, når den udløses af begivenheder, som de fleste børn udsættes for i forbindelse med deres almindelige udvikling. Det kan dreje sig om kriser i forbindelse med at starte i børnehave, skolestart, skoleskift, pubertet og andre store overgange som at flytte hjemmefra mm.

Er der derimod tale om en alvorlig trussel mod vedkommendes sociale, fysiske eller psykiske tryghed og velfærd, er der tale om en traumatisk krise. For plejebarnet kan det optimale resultat af anbringelsen være en udviklingskrise frem for en traumatisk krise. Umiddelbart kan det være svært at skille de to former for krise ad, men hvor udviklingskrisen har været længe undervejs og af barnet kan opleves som stimulerende såvel som en udfordring, er den traumatiske krise kendetegnet ved at være akut, dvs. den slår ned som lynet fra en klar himmel eller har på andre vis en voldsomhed, der overbelaster plejebarnet. For mange plejebørn, vil de omstændigheder, der har ført til anbringelsen, have stået på i årevis. Ja måske hele livet.

Herefter kan underviser vælge enten at undervise efter den mere traditionelle kriseforståelse som hos Cullberg (2007) og hans fire faser eller en noget nyere tilgang den såkaldte to-sporsmodel, der er udviklet til at forstå sorgprocesser. Når det anbefales her at se på to-sporsmodellen, er det fordi den i højere grad teoretisk gør det muligt at forstå, hvorfor plejebarnet år efter anbringelsen stadig tumler med de oplevelser, der følger af anbringelsen.

Vælger man den traditionelle tilgang anbefales det at supplere med noget af Kræftens bekæmpelse OmSorgs-materiale til børn, der har en mere dynamisk forståelse af Cullbergs grundbegreber. Bla. illustreres de 4 krisefaser som en spiral, der bliver ved med at udvikle sig over tid. Det kan give mening i et plejebarns forståelse og bearbejdning af sin sorg. Men det er ikke den tilgang, der er valgt her.

To-sporsmodellen

To-sporsmodellen (Stroebe og Schut) beskriver elementer i en sorgproces, som fint lader sig indpasse i forståelsen af de følelser et plejebarn kan opleve ved anbringelsen og tiden derefter.

Der er denne skriver bekendt (endnu) ikke lavet en gennemgang af denne teoriforståelse i forhold til anbragte børn. Men Ludvigsen mfl. (2009) har en mundret gennemgang af to-spors modellen til SOSU-uddannelsen (rettet mod voksne), som kan inspirere underviser.

To-sporsmodellen er et opgør med fasetænkning i sorg og krise teorierne. Den efterlader mulighed for, at plejebørn i praksis håndterer sorg uendeligt forskelligt, og i perioder vender tilbage til sorgen og springer ud af den igen.

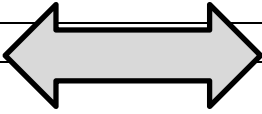
I det første spor, som traditionelt forstås som, den tabsorienterede proces håndterer plejebarnet de udfordringer tabet direkte har medført – f.eks. ”jeg har mistet min mor og min hund”. Et plejebarn i denne situation kan benægte eller undgå at beskæftige sig med de forandringer som det nye og fremtidige liv i plejefamilien ellers kalder på.

Det andet spor i plejebarnets sorgproces er at undgå tabet.

Plejebarnet håndterer de ændringer og udfordringer tabet af sit vante hjem, kammeraterne, hunden osv. har medført for det liv plejebarnet lever nu (og i fremtiden). Plejebarnet gør nye ting og tilegner sig nye roller. Plejebarnet lader sig aflede fra sorgen, og plejebarnet kan nægte eller undgå at være i kontakt med sorgens følelser.

Vekselvirkningen mellem de to spor betragtes som en måde at tilpasse sig sin nye livssituation på, sådan man igen kan leve sit liv fuldt ud (Stroebe & Shut, 2007). Det vigtige her er, at plejebarnet skal have støtte til at veksle – og ikke kun forblive i det ene spor.

Følgende oversigt er tilpasset efter Stroebe & Shut, (2007)

Som sørgende Det tabsorienterede spor	Vekslen	Som nyorienterende Undgåelse af tab
Sorgarbejde		Forholde sig til livsændringer
Genoplevelse af sorg, grubler over tabet		Gøre nye ting, deltager i aktiviteter med plejefamilien
At give slip på følelserne		“Frikvarter” fra sorgen
Fortsætte eller omforme bånd til det tabte		Nye roller/identiteter/forhold.
Benægte/undgå det ny liv, afvise ny skole, nye venner, afvise plejefamilien		Benægtelse/undgåelse af tabsoplevelsen – er helt tilpasset den nye situation

To-spors modellens hovedpointe er, at plejebarnet skal have mulighed for begge positioner, og at det optimale forløb for plejebarnet vil være at bevæge sig i en vekselvirkning mellem de to positioner.

Samtidig betyder det, at plejebarnet vil forholde sig til dobbelt:

- Forholdet til det og dem plejebarnet har mistet og oplevelsen af tab (en proces mellem fortid og nutid)
- Forholdet til alle de relationer, der stadig er der – eller er nye i plejebarnets liv (en proces mellem nutiden og fremtiden)

Der vil i en naturlig sorgproces være vekselvirkning mellem de to spor hele vejen gennem sorgen (Stroebe & Schut, 2001).

Det siger sig selv at forskellige sociale hændelser kan være med til at fastolde plejebarnet i den ene eller den anden position. Drillerier/mobning kan eksempelvis få plejebarnet til enten at benægte sin situation eller fuldstændig falde i et med sorgen. En forælder, der enten afviser eller klynger sig til barnet – eller et samarbejde mellem forældre og plejeforældre, der ikke fungerer, kan alt sammen være med til at gøre denne proces vanskeligere for plejebarnet jævnfør tankerne om den vigtige dobbelte tilknytning.

Det at være i nu'et og svinge fleksibelt mellem konfrontation af tabet og at undgå tabet er svært for mange voksne (og større børn og unge), medens især mindre børn kan svinge rigtigt meget og fleksibelt mellem de to positioner (Stroebe & Schut, 2001).

Familieplejeren kan blive smittet af plejebarnets stærke følelser, og den måske voldsomme forhistorie plejebarnet har. Det kan være en udfordring for familieplejeren at pendulere så hurtigt som plejebarnet i et forsøg på at afstemme plejebarnets følelser. Underviser kan anbefale kommende familieplejere, der sidder med plejebørn med traumer at læse videre hos Levine og Kline (2007).

Se øvelse Tema 2, Emne 5.B

Litteratur

Bache og Engelbrekt (2008): Sorgteorier- omsat til praksis. Psykolognyt 12,

Cullberg (2007), Krise og Udvikling. Gyldendal Akademisk

Ludvigsen, Mette mfl. (2009): Pædagogik med Psykologi 1. Kapitel 10, Sorg. Gads Forlag

Levine og Kline (2007): Traumer set med barnets øjne. Heling af Traumer hos Børn og Unge. Dansk Psykologisk Forlag

Ottosen, Mai Heide og Christensen, Pernille Skovbo (2008): Anbragte børns sundhed og skolegang. Udviklingen efter Anbringelsesreformen SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Stroebe, M., Shut, H., Stroebe, W.: Health outcomes of bereavement. The Lancet, 2007:1960-73.

Stroebe, M., Shut, H. (1999): The dual process model of coping with bereavement: rationale and description. Death Studies

Thormann og Guldberg (2011) "Den nænsomme anbringelse" Hans Reitzels Forlag (2011): Den nænsomme Anbringelse. Gyldendal Akademisk

Thormann, Inger (2009): Den nænsomme overdragelse, at få barnets liv til at hænge sammen. Adoption og Samfund nr. 4

Om Sorgsmateriale fra Kræftens Bekæmpelse til alle aldre

<http://webshop.cancer.dk/pjecer-og-information/undervisning/boern-og-sorg/>

Tema 3: Samarbejde og inddragelse af forældre, søskende og andet netværk

Emne 1. Samarbejde og inddragelse af forældre og søskende

Underviser indkredser feltet omkring samarbejde og inddragelse af forældre og søskende. Uanset typen af familiepleje er en af familieplejerens vigtige arbejdsfunktioner samarbejdet med plejebarnets forældre og øvrige netværk. I forhold til forældrene, drejer det sig om hverdagens kontakt og inddragelse med henblik på formidling af forskellige sider af plejebarnets hverdagsliv: lægebesøg, frisør, tøj køb, køb af legetøj, (nye) fritidsinteresser, oplevelser i plejefamilien, kammerater m.v., og de lange træk i forhold til plejebarnets tid i daginstitution og skole.

Erfaringsvis er samarbejdet med plejebarnets forældre en del af opgaven som familieplejer, der kan fylde rigtigt meget, og mange kommende plejefamilier er uforberedte på omfanget af dette samarbejde og hvor invasivt, det kan opleves at få fremmede voksne og deres opdragelsespraksis indenfor sin dør. Så det er væsentligt, at underviser gør noget ud af plejebarnets forhold til plejebarnets familie i bred forstand.

Desuden skal familieplejeren i et nærmere aftalt omfang deltage i planlægning og opfølgning af barnets samvær med dets forældre og andre betydningsfulde børn som voksne i netværket, - en opgave, der imidlertid varierer i såvel omfang, form og varighed, afhængigt af de arbejdsopgaver, der fremgår af barnets handleplan og plejefamilies kontrakt.

Der er et stort behov for klare og gennemskuelige kontekster ved anbringelser, siger Søren Hertz (2003). Dette gælder ikke mindst, når der er tale om samarbejde og inddragelse af forældre, søskende og andet netværk i plejebarnets hverdagsliv. Uanset hvilken anbringelsesform, om det er fuldtidsanbringelse i plejefamilien med samvær med barnets egen familie eller mindre omfangsrige aflastningsanbringelser/rådighedspleje, hvor barnet bor hjemme, så er behovet for afdækning af plejefamiliefunktionen og barnets kontekster meget stort.

Underviser kan holde et kortere oplæg med refleksionsøvelser omkring forældre til børn, der er anbragt.

Ikke overraskende er forældrene generelt dårligere stillet end forældre til jævnaldrende børn i befolkningen som helhed (KRITH 2011 s. 73, samt Ankestyrelsens anbringelsesstatistik 2012).

Lovgivningen foreskriver, at plejebarnets forældre og øvrige netværk skal inddrages i barnets liv. Med Barnets Reform i 2010 blev det stadfæstet, at samarbejdet med forældrene skulle tage udgangspunkt i barnets bedste. Dvs. det er plejebarnets ret (og ikke pligt), der skal være afsæt for plejebarnets samvær og øvrige kontakt med familie og netværk. Undersøgelser (jf. ankestyrelsens anbringelsesstatistikker) tyder på, at mange børn, der anbringes i plejefamilier anbringes af årsager, der relaterer til forældrene. Børn, der har massive adfærdsproblemer, anbringes hovedsageligt på institution (Egelund 2010). Det anbefales at gennemgå uddrag af den senest opdaterede anbringelsesstatistik fra Ankestyrelsen (I skrivende stund er det 2012) mht. årsager til anbringelsen

Et uddrag af SFIs Forløbsundersøgelse viser

- 43 pct. af 11-årige anbragte børn er anbragt som følge af forsømmelse eller vanrøgt
- 41 pct. er anbragt som følge af forældres misbrug af alkohol eller stoffer
- 37 pct. er anbragt som følge af barnets adfærdsproblemer
- 30 pct. er anbragt som følge af forældrenes psykiske problemer eller sindslidelse
- 29 pct. af anbragt som følge af barnets skoleproblemer.

Kilde: Egelund, T. m.fl. (2008): Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995. København: SFI, 08:23.

Ovenstående oplysninger kan gøres til genstand for refleksion på holdet.

Opgør med ideen om Negativ social arv

Der har igennem 1900-tallet og eksisterer måske stadig inden for anbringelsesområdet en udbredt opfattelse af, at børn arver deres forældres sociale problemer. Forskning har imidlertid vist, at det er en undtagelse, at børn og unge viderefører deres forældres problemer (som også Stern har påpeget (Stern 2005, forordet). Børn og unge, hvis

forældre er registreret for problemer som eksempelvis kriminalitet eller misbrug, bliver som voksne kun i ringe omfang selv registreret for samme eller lignende problemer (Ejrnæs, Gabrielsen, & Nørrung, 2005). Det betyder, at langt størstedelen af de børn, der vokser op i familier med problemer, undgår at videreføre deres forældres levevis.

Tavshedspligt og underretningspligt – en ekskurs

Underviser kan henvise til undervisningen (Tema 5 om de retlige rammer) omkring tavshedspligt og underretningspligt og værdispringsreglen. I forbindelse med inddragelse af forældre og søskende i plejebarnets hverdagsliv bør undervise bemærke, at det ofte i praksis er i denne forbindelse, at familieplejeren støder på dilemmaer i forhold til ikke mindst tavshedspligten og nu og da også underretningspligten. I sær hvis forholdet til forældrene er anspændt kan det være lokkende at tale over sig.

Litteratur

Andersen og Fallesen mfl. (2013) Når man anbringer et barn II Årsager, effekter af anbringelsesforanstaltninger og konsekvenser. Rockwool Fondens Forskningsenhed og Syddansk Universitetsforlag.

Ankestyrelsen (2013) Anbringelsesstatistik Årsstatistik 2012

Egelund mfl. (2008) Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's Forløbsundersøgelser af årgang 1995. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Ejrnæs, Morten, Gabrielsen, Gorm og Nørrung, Per (2005): Social opdrift – social arv. 2. udg. Akademisk Forlag

Emne 2. Samvær i og uden for plejefamilien

'§ 71. Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal under hensyntagen til barnets eller den unges bedste sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket.

Ifølge loven har barnet eller den unge ret (og som sagt ikke pligt) til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen udenfor hjemmet. (Klyvø, 2011)

Familieplejeren vil altid på den ene eller anden måde være inddraget i barnets samvær med forældre og øvrige netværk. Der vil næsten altid foreligge en aftale om i hvilket

omfang, familieplejeren skal deltage i selve samværet – under alle omstændigheder indgår plejefamilien i planlægning og opfølgning på plejebarnets samvær med dets forældre og andre betydningsfulde børn som voksne i netværket. - en opgave, der kan variere i såvel omfang, form og varighed, afhængigt af de arbejdsopgaver, der fremgår af barnets handleplan og plejefamiliens kontrakt.

I forbindelse med undervisningen i samvær, skal underviser tænke i at præsentere emnet mulighedsorienteret og varieret således, at undervisningen kommer med eksempler på barnets samvær og netværksdannelse også med det udvidede netværk – og så udgangspunktet er med fokus på barnets interesser i kontakten til forældre og øvrige netværk som sagt både på kortere og lang sigt.

Se Øvelse tema 3 Emne 2. Samvær i og uden for plejefamilien

Litteratur

Andersen og Fallesen mfl. (2013) Når man anbringer et barn II Årsager, effekter af anbringelsesforanstaltninger og konsekvenser. Rockwool Fondens Forskningsenhed og Syddansk Universitetsforlag.

KL (2009) Familieplejehåndbogen

Klyvø, Line (2011): Når samværet er svært – Perspektiver på plejebørns samvær i Københavns kommune. Videnscenter for Familiepleje i København Kommune

Plejefamilier Fortæller (2005) Tilrettelæggelse: Sten Rehder. DVD-Distribution: VikingMedia.dk Produceret med støtte fra UFC-Børn og Unge samt Socialministeriet. Film 4 forældres inddragelse og betydning for barnet og Film 5 forældresamarbejde
<http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/anbringelse/familiepleje/plejeforaeldre-fortaeller>

Emne 3. Inddragelse af andet netværk

Det er kendt, at det i mange situationer er vanskeligt at fastholde vigtige kontakter i plejebarnets netværk. Undersøgelser har dokumenteret, at børn i plejefamilier i højere grad mister deres netværk end børn anbragt på institutioner (fx Egelund: SFI's forløbsundersøgelse). Derfor er det vigtigt, at underviser understreger familieplejers rolle i forhold til indsatsen med at inddrage og fastholde plejebarnets øvrige netværk – uanset om det foregår i eller udenfor plejefamilien. Et særligt dilemma her er, når kontakten plejebarnet ønsker at fastholde en kontakt, som familieplejerne finder uønsket.

Bare indenfor de sidste 5-10 år har der åbnet sig nye muligheder og vil nogle mene, udfordringer, i forhold til de sociale medier. Børn og unge kan holde sig ajour med kammerater og familiemedlemmer, som de førhen mistede kontakten til. I denne forbindelse kan undervise gøre opmærksom på, at der nu også er udviklet software til børn og unge med store funktionsnedsættelser.

Følgende refleksionsspørgsmål kan underviser tage op i undervisningen
Hvordan det kan være, at det er svært for plejebarnet at fastholde kontakten til netværket
kan undervise bringe op som spørgsmål til deltagerne i undervisningen?

Tema 4: Plejefamiliens professionelle samarbejdspartnere

Tema 4 Emne 1. Samarbejde med professionelle omkring barnet/den unge f.eks. skole, dag- og fritidstilbud

Som plejefamilie indgår man i et tæt samarbejde med andre aktører omkring plejebarnet. Det kan være en stor omvæltning at gå fra at være privat familie til nu at være offentlig familie.

Udefra kommende fra kommunen kan stille spørgsmål til plejefamiliens privatliv. Ikke nok med det, mange beretninger tyder på, at plejefamilier har en særlig status i civilsamfundet og også nogle gange i forhold til daginstitution og skole. Plejefamiliers opdragelse bliver offentlig ejendom. At være plejefamilie kalder på, at andre mennesker begynder at kommentere ens opdragelse af plejebarnet og ens værdier. Nogle familier oplever det meget grænseoverskridende, andre ikke.

Oven i de store sociale forandringer får man også mange nye samarbejdspartnere omkring plejebarnet. Underviser arbejder med en præcisering af forskellige offentlige personers og faggruppers roller, og i forskelligheden i faggruppernes tilgang til plejebarnet.

Erfaringer viser, at der blandt de forskellige aktører er behov for en tydelig forventningsafstemning og rolle- og kompetenceafklaring.

Familieplejers opgave er at holde fokus på plejebarnet, hvilket ofte kan være vanskeligt i forsøget på at tilgodese de forskellige professionelle omkring plejebarnet. Det kræver også, at de professionelle aktører som f.eks. skolelærere inddrager familieplejer omkring plejebarnet, da de i hverdagen er dem, der kender plejebarnet og har en særlig (vigtig) indsigt. En indsigt, der har stor betydning i det tværfaglige samarbejde, hvor hver aktør kan bidrage med netop sin viden og ekspertise.

Plejefamilien skal varetage plejebarnets interesse og arbejde ud fra en handleplan (se tema 5). Når der laves handleplan, er der ofte tale om tværfagligt samarbejde. For at handleplanens mål skal indfris, skal flere faggrupper samarbejde. Med deres forskellige fagforståelser og traditioner.

En undersøgelse fra Odense viser, at plejebarnet ofte overses i det tværfaglige samarbejde. Familieplejeren har derfor en opgave med at inddrage plejebarnet under hensyn til plejebarnets alder og funktionsniveau, også i forhold til det brede professionelle samarbejde.

Omkring et plejebarn kan der være mange forskellige samarbejdspartnere.

Ungdomsvejledere Tidligere plejefamilie Talepædagog Supervisor Familiepleje-konsulent Socialtilsyn Læge Neurolog Kontaktpædagog Pædagog i børnehave/SFO Fysioterapeut Psykiater Skolelærer(e) Psykolog Sagsbehandler Speciallæge <i>Listen er ufuldstændig</i>	Plejefamilien
--	---------------

Samarbejde omkring plejebarnets skolegang

Undervisere kan inddrage blandt andet kvalitetsmodellen for at understrege vigtigheden af at understøtte plejebarnets skolegang. Det betyder, at familieplejere som en vigtig samarbejdspartner har lærere og pædagoger i folkeskolen. Mange anbragte børn og unge får specialundervisning. At støtte plejebarnet med skolegangen og sørge for, at kravene matcher plejebarnet, er en vigtig kompetence hos en familieplejer. Familieplejere vil måske erfare at plejebørn har brug for ekstra støtte til skolegang – også i forhold til hvad familieplejerne tidligere har brugt på egne børn. Ottesen; Mai Heide og Christensen (2008) noterer sig, at *knap halvdelen (46 pct.) af de anbragte børn modtog almindelig undervisning*. Det kan betyde, at plejeforældre skal bruge endog betydelig mere tid på plejebarnets skolegang end tidligere. Og det kan også betyde, at deres erfaringer omkring lektiestøtte og skolesupport ikke (i første omgang) slår til.

Konflikter i skolen kan have stor betydning for samværet i familien. Hvis barnet pjækker fra skolen eller ikke kan indordne sig under skolens rammer, kan det påvirke relationerne mellem familieplejere og et plejebarn negativt. Omvendt kan problemer i familien påvirke både skolegang og samværet med kammerater. Konflikter i samarbejdet mellem plejeforældre, forældre og professionelle, eks. lærerne i skolen kan tillige påvirke de professionelles indsats i forhold til

et barn eller en ung i pleje. Vanskeligheder ét sted kan således få stor betydning andre steder i

børn og unges liv (Schwartz, 2007). Det er den måde vanskelighederne spiller ind på børn og unges samlede opvækstbetingelser i deres hverdagsliv, der har afgørende betydning.

Tema 4 Emne 2. Samarbejde med myndigheds personer

Deltagerne skal kende deres rolle som plejefamilie i samarbejdet med de professionelle omkring barnet. Nærværende for de kommende familieplejere vil være, at de skal samarbejde med de anbringende myndigheder i forbindelse med godkendelsen, og senere

de professionelle, der er tilknyttet barnets sag. Eks. er det vigtigt som familieplejer at kunne modtage supervision og støtte fra den konsulent, man er tilknyttet. Her skal undervise orientere sig, idet deltagerne enten vil være på vej til at blive generel godkendte eller blive godkendt til et eller flere konkrete børn (konkret godkendelse). Og det betyder noget for hvem familierne skal godkendes af – se nedenfor.

§ 3. Plejefamilier eller kommunale plejefamilier skal godkendes som generelt egnede af socialtilsynet, med mindre særlige forhold gør sig gældende. En generel godkendelse gives på baggrund af en undersøgelse af plejefamilien eller den kommunale plejefamilies samlede forhold, jf. lov om socialtilsyn § 6, og angiver, hvilke vilkår der gælder for godkendelsen.

§ 4. Den kommunalbestyrelse, der træffer afgørelse om anbringelse, kan i særlige tilfælde godkende en plejefamilie eller en kommunal plejefamilie som konkret egnet til et eller flere nærmere angivne børn og unge, jf. lov om social service § 66 a, stk. 1, nr. 2, hvis det bedst imødekommer barnets eller den unges behov.

Det driftsorienterede tilsyn gennemføres én gang om året af socialtilsyn. Det personrettede tilsyn gennemføres mindst 2 gange årligt jvf. Børnesamtalen. Det personrettede tilsyn gælder alle plejefamilier.

Det personrettede tilsyn skal sikre:

- At det grundlag, som kommunen godkendte plejefamilien på, stadig er til stede
- At plejebarnets anbringelsesforløb er tilfredsstillende
- At barnet trives i plejefamilien
- At den har styr på behovet for rådgivning, vejledning, støtte, efteruddannelse og supervision til plejefamilien
- Om barnet har brug for supplerende støtte, behandling eller andet.

Det kan være vanskeligt at få stillet spørgsmål ved sin livsførelse som familieplejer og som familie.

Se øvelse Tema 4 emne 2

Tema 4 Emne 3. Hvad er en "familieplejekontrakt"?

Familieplejekontrakten er de retlige aspekter af plejeforholdet (vederlag, supervision, opsigelsesvarsel m.v.), der udstikker de økonomiske rammer for de praktiske forhold, der gælder for den konkrete plejefamilie. Dette emne gennemføres bedst som ren øvelse.

Se øvelse Tema 4 emne 3

Litteratur

KL (2009) Familieplejehåndbog

Socialpædagogisk Landsforbund (2011) Familieplejernes Værd at vide. SL 2. udg.

Tema 4 Emne 4. At modtage supervision og sparring

Som familieplejer skal man modtage supervision og sparring, og man er forpligtiget til at deltage i mindst to dages efteruddannelse om året, der matcher ens plejeopgave.

Disse tiltag er lavet for at sikre plejebarnet så gode betingelser som muligt. Nogle deltagere vil måske mene, at det er overflødigt i forhold til deres opgave som familieplejer, andre synes de får alt for lidt supervision. Hvorom alt er, så skal en familieplejer stille sig og sin familie til rådighed for denne sparring og supervision.

Supervision

Ordet "supervision" betyder "oversyn". Dvs. at se sig selv og sit arbejde som familieplejer oppe fra eller ude fra, at danne sig et overblik, at hæve sig fra den direkte interaktion og se på sig selv.

Meningen med supervision er at skabe faglig og personlig udvikling i plejefamilien, for familieplejeren og plejebarnet. Formålet er altså at tage problemerne i opløbet. Temaerne for samtalen kan være mange, men det anbefales at understrege at fokusere på relationer (frem for hvor vanskelig plejebarnet eller dets forældre er). Dvs. fokus på plejebarnets og familieplejers relationer og andre relationer relateret til plejeforholdet eks. samarbejdet med plejebarnets forældre, plejebarnets trivsel i plejefamilien, samarbejde med skole og fritidsinstitution, forholdet mellem plejefamiliens egne børn og plejebarnet mm. Et underliggende tema er næsten altid også at få mere forståelse for egne følelser og reaktioner (Wengel 2005)

Supervision er en anden form for samtale, end når man udveksler erfaringer eller modtager gode råd. Alle aftaler omkring supervision sammenfattes i en kontrakt. Nogen kan opleve supervisionssamtalen som fastlåst, fordi der er bestemte roller og en kontrakt, der styrer samtalen. Men det er supervisionens styrke, at den er anderledes.

De familieplejere, der har oplevet at modtage supervision, vil typisk have meget forskellige erfaringer med at indgå i supervision, og den særlige form for kommunikation, der kendetegner supervision. Det skyldes både den teoretiske og praktiske mangfoldighed på supervisionsfeltet, men også den særlige kontekst i plejefamilien, hvor balancen mellem det private og det professionelle kan tippe under supervision ved kagebordet.

Derfor skal underviser opfordre deltagerne til at afstemme et supervisionsforløb med deres supervisor i forhold til forventninger, formål og rammer for forløbet. Aftalerne skal sammenfattes i en fælles kontrakt (Gjøsund & Huseby 2003, Just 2008). At arbejde med kontrakten for supervisionen er meget væsentligt for familieplejernes udbytte af supervisionen. De fleste familieplejere vil (med tiden) opleve, at der er inspiration og næring at hente ved god sparring og supervision

Se øvelse Tema 4 emne 4

Litteratur

Bufetat (2010): *Oppfølging av skole og opplæring for barn og unge som bor i fosterhjem og institusjon : en veileder.*

Hedin, Lena et al. (2011): Why one goes to school: what school means to young people entering foster care. *Child & Family Social Work*, Vol. 16 (1), s. 43-51

Hertz, Søren (2003) Reaktionen hos plejebørn før og efter samvær med deres biologiske forældre – hvorfor og hvad kan vi gøre? *Årsskrift for Familie-plejen i Danmark* 21-25

Kjellén, Gia (2010): Att läsa är livsviktigt - om familjehemsplacerade barns läsning och skolgång. Göteborgs Universitet, Institutionen för socialt arbete för Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Ottesen; Mai Heide og Christensen, Pernille S.: Anbragte børns sundhed og skolegang. Udviklingen efter anbringelsesreformen. SFI 08/2108.

Schwartz, I. (2007). Børneliv på døgninstitution. *Socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge*. Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier. Odense, Syddansk Universitet. ph.d.

Tema 5. Lovgivningsmæssige rammer

Emne 1: Hjælpeforanstaltninger

Det retlige område kan erfaringsmæssigt være vanskeligt at gøre spændende og tilgængeligt i undervisningen. Didaktisk kan de lovgivningsmæssige rammer være udfordret af deltagernes negative forventninger, som indhold, der skal holdes ud – uden, at de kommende familieplejere måske altid har en egentlig forståelse for rækkevidden og væsentligheden af de lovgivningsmæssige rammer. Undervisningen skal derfor være dialogbaseret, involverende og fokusere på dilemmaer i lovgivningen – gerne krydret med mange case-eksempler.

De overordnede formål med støtten til børn med særlige behov og forståelsen af begrebet Barnets bedste bør præciseres. Afsættet er, at deltagerne kender hensigten bag Barnets reform og serviceloven samt tilsynsreformen, der samlet set har fokus på plejebarnets styrkede retsstilling.

Lovregler ændres jævnligt, så underviseren kan foreslå deltagerne at anvende forarbejdet materiale, som findes i form af forskellige håndbøger, fx *Børn og unge-håndbogen*, når der opstår behov for ajourføring af viden om lovregler.

Plejebarnets rettigheder bør omtales, igen med en rød tråd til børnekonventionen. Det gælder således retten til

- at blive hørt (Servicelovens § 46, stk. 3)
- samvær med forældre og netværk (Servicelovens § 71, stk. 1)

- en støtteperson under anbringelsen (Servicelovens § 68b, stk. 4)
- en bisidder (bl.a. Børns Vilkår's bisidderordning) (Servicelovens § 48, stk. 1)
- at klage over beslutninger, der træffes af myndighederne (om anbringelse, ophør, flytning, samvær m.v.) (Servicelovens § 167)

På Socialministeriets hjemmeside findes en oversigt over børns klagemuligheder i en form, der kan anvendes i forbindelse med vejledning af børnene, og på Børnetingets hjemmeside findes en tilsvarende vejledning. Børnerådets filmserie på 16 kortfilm, Rettidig omsorg, omhandler forskellige perspektiver på underretningspligten, og hos Den sociale Ankestyrelse findes også undervisningsmateriale om emnet. Filmene findes på You Tube

FNs handicapkonvention kan inddrages således at et kendskab til de overordnede principper for børn med særlige behov skal introduceres – herunder retten til inklusion og deltagelse uanset handicap.

Emne 2: De lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde

Servicelovens regler om godkendelse af plejefamilier gennemgås sammen med de økonomiske og praktiske forhold omkring anbringelsen. Bemærk, at det her i dette inspirationsmateriale er gennemgået i forbindelse med tema 3.

Kvalitetsmodel

Afsættet for oplægget er Kvalitetsmodel for socialtilsyn -Temaer, kriterier og indikatorer for plejefamilier. Kvalitetsmodellen udpeger de områder som anses som særlige kvaliteter i arbejdet som familieplejer, og som plejefamilier godkendes efter. I forbindelse med oplægget kan underviser bede deltagerne forholde sig til de enkelte indikatorer – og bede deltagerne spille ind med, hvordan de konkret kunne varetage de enkelte områder. Her er der både mulighed for at opdele grupperne i par, efter køn eller i den enkelte netværksgruppe.

Handleplanen

Familieplejerne skal arbejde efter den handleplan jf. Servicelovens § 140 som myndighederne udarbejder.

Det fremgår nu af lovgivningen, at udlevering af relevante dele af handleplanen skal ske ved anbringelser bla. til plejefamilier. Det er indført i Serviceloven fra d. 1.1.14 i SEL § 140 stk.7. Lov ændringen kan ses her:

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=152304> Se pkt. 19.

Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger, jf. § 52 (foranstaltninger for børn og unge i alderen 0 – 18 år), § 58 (anbringelse uden for hjemmet uden samtykke af barn eller ung i alderen 0-18 år) og § 76 (foranstaltninger/efterværn fra det fyldte 18. til 22. år). (Serviceloven § 140, stk. 1). Handleplanen skal tage udgangspunkt i resultaterne af den børnefaglige undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. § 50. Handleplanen skal i forhold til de problemer, der er afdækket i undersøgelsen, indeholde konkrete mål i forhold til barnets eller den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, jf. § 46. Herudover skal handleplanen for unge, der er fyldt 16 år, opstille konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet.

Reglerne om tilsyn gennemgås sammen med reglerne om vejledning, supervision og uddannelse af plejefamilien – alt med udgangspunkt i lov og vejledning.

Bemærk indholdsmæssigt er forhold omkring vejledning, supervision og uddannelse af plejefamilier gennemgået under tema 3.

Emne 3: Tavshedspligt og underretningspligt

Servicelovens regler om underretningspligt (senest ajourført 1. oktober 2013 i forbindelse med

overgrebspakken) kan gennemgås af underviseren. Forståelsen af de forskellige kriterier for henholdsvis den almene og den skærpede underretningspligt (Servicelovens § 153 og 154) er nødvendig for at kunne navigere i reglerne. Erfaringsmæssigt hersker der usikkerhed om forskellen mellem den skærpede (udvidede) underretningspligt (§153) og den almene underretningspligt (§154).

Underviser skal gennemgå ovenstående regler og relatere til plejefamiliens hverdagsliv.

Det er vigtigt at slå fast, at det er forbudt at videregive personlige og private oplysninger vedrørende plejebarnet og dennes familie. Det er vigtigt, at en kommende plejefamilie forbereder sig på, hvordan de kan tackle tavshedspligten. Det er vigtigt, at familien har lagt en strategi og eventuelt også oplyst venner og familie om tavshedspligten, før barnet ankommer til familien.

Personlige oplysninger er (Hvad må du sige, Socialministeriet)

- Familiemæssige forhold. F.eks. hvem af forældrene, der har forældremyndigheden, eller at barnet er adopteret
- Økonomiske forhold. F.eks. at familien får særligt børnetilskud
- Barnets eller den unges uddannelsesforhold
- Forældrenes arbejds- og ansættelsesforhold. F.eks. at en af forældrene er arbejdsløs
- Forældrenes boligforhold. F.eks. at der er risiko for, at boligen går på tvangsauktion
- CPR-nummer

- Sociale problemer, der ikke kan betragtes som store. F.eks. at barnet er meget overladt til sig selv i hjemmet

Listen er ikke udtømmende.

Der er oplysninger om en persons rent private forhold, som bør beskyttes i størst muligt omfang. Derfor bør oplysningerne som udgangspunkt ikke videregives til andre.

Private oplysninger er: (Hvad må du sige, Socialministeriet)

- Race, religion og hudfarve. F.eks. at forældrene er Jehovas Vidner
- Politiske og foreningsmæssige forhold. F.eks. at forældrene er aktive i et bestemt politisk parti eller en bestemt fagforening
- Seksuelle forhold. F.eks. at moren er homoseksuel
- Strafbare forhold. F.eks. at faren er dømt for hæleri
- Helbredsforhold og misbrug af nydelsesmidler eller lignende. F.eks. at en af forældrene eller barnet eller den unge selv har kræft eller har et misbrug af alkohol
- At der er store sociale problemer i familien. F.eks. at forældrene er voldelige over for hinanden, eller at der er indgivet anmeldelse for seksuelt misbrug

Listen er ikke udtømmende.

NB: Hvis plejefamilien bliver i tvivl om, hvilke oplysninger der er tavshedsbelagte, bør plejefamilien kontakte den anbringende kommune, da det er kommunen, der er beslutningsansvarlig i plejebarnets sag.

Tavshedspligt kan være vanskelig at håndtere i plejefamilier. Udgangspunktet for plejefamilien er hverdagslivet med den daglige omsorg for plejebarnet og den primære kontakt med fx skole, dagtilbud og sundhedsvæsen og barnets netværk. I denne sammenhæng er det almindeligt, at mennesker kommunikerer – og selvfølgelig spørger plejefamiliens netværk ind, når der kommer et nyt barn i (pleje)-familien. Dilemmaerne her er, at professionelle intentioner kan skride til fordel for hverdagslivets privathed. Familieplejerne kan blive udfordret af omgivelserne, der er nysgerrige, der måske har set en episode med plejebarnet eller plejebarnets familie hos plejefamilien eller andre forhold, der gør at vedkommende studser. Det kan også være plejebarnet selv, der har fortalt ting, som gør at bekymrede voksne tager kontakt til plejefamilien. Naboer har jo ikke tavshedspligt – og måske har de helt misforstået noget, og så kan man som familieplejer føle behovet for at korrigere og sætte tingene ind i rigtige rammer. Perspektivet på plejefamiliens egne hjemmeboende børn i forhold til tavshedspligt bør også berøres. Det kan være overordentligt vanskeligt at få et (mindre) barn til at overholde en tavshedspligt, omkring forhold barnet har oplevet i egen familie. Også med de sociale medier er der store udfordringer i at overholde lovens bogstav.

Modsætningsforholdet mellem barnets ret til fortrolighed med familieplejer og underretningspligten kan desuden gøres til genstand for en drøftelse. Her kan den noget ældre model med et gråzoneområde mellem underretningspligt og tavshedspligten bruges som afsæt for en diskussion af områder, hvor familieplejeren kommer på banen med sin forhold til de to retlige principper.

Eks.

Ligeledes skal værdispringsreglen (Forvaltningsloven § 28, stk. 3) indprentes. Ifølge Værdispringsreglen kan familieplejeren videregive private oplysninger uden samtykke, hvis hensynet til plejebarnets eller den unges situation klart overstiger eks. forældrenes og plejebarnets eller den unges interesse i, at oplysningerne ikke gives videre. Reglen er relevant for familieplejere, der ikke kan udveksle private oplysninger med hinanden uden samtykke.

Der skal meget til, før man kan bruge værdispringsreglen. Plejebarnets eller den unges problemer skal være så store, at der er fare for den fysiske og/eller psykiske udvikling.

4. Opgaver og undervisningsmaterialer

Øvelser Tema 1: At være plejefamilie

Øvelse 1 Speeddating som opstart og præsentation

Tid: ca. 15 min.

Formål: Det gode ved denne øvelse er, at mange deltagere samtidigt kan formulere sig aktivt om spørgsmål, de forstår som centrale for denne uddannelse, uden at man skal igennem en omstændelig præsentationsrunde

Sådan gør du som underviser

Instruktion Deltagerne får til opgave at præsentere sig ved ganske kort at fortælle hvem de er og hvorfor de vil være familieplejer.

Om øvelsen: Den foregår stående og gående, så man starter med at gå rundt og give hånd og hilse. Når underviser siger stop finder man sig en partner (én person, de ikke kender).

Der efter instruerer underviser deltagerne til at præsentere sig på skift overfor partneren og fortælle 2 vigtige grunde til at blive familieplejer. Når den første i et "par" har talt, så

siger underviser skift efter 2 minutter.

Det er din opgave som underviser at sørge for at holde energien oppe. Deltagerne skal skifte partner ca. hver 4. minut – mindst 3 forskellige personer skal de tale med.

Hver person bedes notere i deres logbog, hvilke begrundelser for valg af at blive familieplejer, de har bidt mærke i.

Formålet med øvelsen er at ryste deltagerne sammen

Øvelse Tema 1 Emne 2A, afklaring i plejefamilien Form: Speeddating

Tid: 30 minutter inkl. opsamling

Nu har deltagerne lavet en gående speeddating ovenfor.

Denne øvelse kræver opstilling af borde. Fordelen er, at mange deltagerer samtidigt kan formulere sig aktivt om centrale spørgsmål om deres egen afklaring af situationen som familieplejer.

Giv taletiden til deltagerne. Underviser har ordstyrer-rollen.

Forberedelse

Underviser kan indledningsvis tematisere nogle af de overvejelser, som deltagerne med tiden skal relatere til egen situation. Underviser introducerer til rammerne for øvelsen.

Deltagerne får til opgave at diskutere følgende spørgsmål og udsagn om familiepleje i forhold til deres egen situation. Referenterne sidder med hver eet af disse spørgsmål.

- Vil du spørge plejebarnets forældre inden plejebarnet skal klippes? Have nyt tøj? Have nyt legetøj? Inden I skal i Fårup Sommerland? Hvad gør du, hvis de siger nej?
- Hvor skal jeres plejebarn tilbringe sine ferier? - sammen med jer?
- Hvilke af jeres hverdagsinteresser ville I være villige til at opgive for at få tid til plejebarnet? Og hvordan vil du få tid til dine interesser sammen med et plejebarn?
- Hvilke af dine/jeres interesser og hobbies kunne I inddrage plejebarnet i?
- Hvad siger jeres families egne børn til, at I skal have et barn i pleje– eller hvis ikke I har egne børn, hvad siger jeres nærmeste?
- Hvad siger familiens nærmeste netværk til at I skal være plejefamilie?
- Hvad kan familiens netværk ikke holde til? Eks. tyveri/løgne/fulde forældre på besøg/osv.
- Hvor gammelt et plejebarn skal I have? Hvilke overvejelser har I gjort jer om det?
- Hvad tænker I om at få et barn med handicap i pleje?
- Hvad tænker I om at få et barn af anden etnisk oprindelse i pleje?

- Den største udfordring ved at være plejefamilie er...
- Hvad tænker du om samarbejdet med kommunen omkring plejebarnet?
- Hvad tænker du om invitationer til familiesammenkomster i jeres familie? Skal plejebarnet altid med? og hvordan vil du reagere, hvis plejebarnet ikke er inviteret?

Om øvelsen: Halvdelen af deltagerne (referenterne) sidder på den ene side af et langt bord. Referenterne har til opgave at stille spørgsmål og referere de svar de får. Hver af disse deltagere har noget at skrive med. De sidder hver med et af de ovenstående spørgsmål. Deres opgave er at få besvaret spørgsmålet så godt som muligt.

Den anden halvdel af holdet (debattørerne) skal sidde på den anden side af bordet. Deres opgave er at besvare/debatte spørgsmålene.

Hvert tredje minut gives signal til, at deltagerne flytter sig en plads mod venstre. Referenterne bliver ved samme spørgsmål. Debattørerne flytter sig en stol ad gangen.

Omfang: Lav øvelsen med fire skift og stop

Opsamling: Referenterne redegør for de tanker, som er kommet frem under speeddatingen. Referent-rollen kan med fordel bruges som en strategi til at bringe stille deltagere på banen.

Øvelse tema 1, emne 2B Familieplejers netværk

Øvelsen laves i første omgang individuelt

Underviser opfordrer deltagerne til at lave et netværk kort over deres egen familie og nærmeste netværk. Et firfelt kort som oprindeligt lavet af John Barnes er tilgængeligt at arbejde med. Det kan tilpasses således som Jytte Juul Jensen (2007) foreslår

Derefter kan de indsætte et plejebarn og plejebarnets netværk – formålet er, at deltagerne begynder at overveje, hvad indflytningen af et plejebarn gør ved plejefamiliens netværk. Her kan de evt. bruge den tidligere lavede Mind-map på de opdigtede plejebørn for at se, hvad det gør ved deres eget netværk, at få et eller flere plejebørn.

Øvelse Tema 1: Emne 4. Egne Børn og Plejebørn

Efter en introduktion vises filmen "De loyale børn", der er udarbejdet af Familieplejen i Holbæk. Filmen varer ca. 20 min

Der kan samles op på to måder (Brug kun den ene):

1. en "omvendt" eller negativ øvelse. Med afsæt i artiklen "Plejefamilien – et fælles projekt" fra KRITHkursusmaterialet og dvd "De loyale børn" stilles følgende spørgsmål til deltagerne:

Hvad kan familieplejer gøre for at overse egne børn og deres behov?

Underviser uddeler gule sedler til alle grupperne.

Hver metode til at overse plejebarnet skrives på en gul lap.

- Lapperne placeres på en flipover tavle.
- De groveste metoder øverst
- De mildere nederst

2. en mere traditionel refleksionsøvelse kan også indgå:

- Får egne børn noget eller nogle muligheder, plejebarnet ikke har eller har haft?
- Får plejebarnet strammere eller mildere rammer end egne børn, eller er det det samme?
- Kan egne børn sige fra over for plejesøskende?
- Hvilke ressourcer hos jeres egne børn kan indgå i arbejdet med plejebarnet?

Gruppedrøftelserne afsluttes med en fælles opsamling i plenum, hvor underviseren fremdrager dilemmaer i forholdet mellem egne børn og plejebørn.

Øvelse Tema 1: Emne 5. Opdragelse og forskellige værdier

Opgaven er todelt

- A. En skriftlig del, der kan laves i undervisningen eller som hjemmeopgave eller alternativt kan indgå som en del af en netuddannelse. Her tages afsæt i undervisning på holdet.

Opgavens emne er: Hvor er du i forældresamarbejdet i din egen indstilling til at inddrage dig og din familie i plejebarnets familie og inddrage plejebarnets familie og øvrige netværk i din familie?

Deltagerne interviewer hinanden to og to gerne i deres parforhold og laver stikord til deres logbog på baggrund af nedenstående udsagn og spørgsmål.

Skemaet udfyldes med de efter den enkelte deltagers mening passende tal først i den individuelle søjle (ind.). Det enkelte par kan så sammenligne resultater.

- B. I opsamlingen skal deltagerne arbejde i arbejdsgrupper på en 5-6 deltagere. Her udfylder arbejdsgrupperne kolonnen længst til højre, når de har talt sig frem til enighed.

På en skala fra 1 til 10 med 10 som mest enig, hvor står du?

		Ind.	Arb.grp
A	Som plejeforælder skal du sætte rammer for plejebarnet		
B	Det er i orden at drikke alkohol sammen med plejebarnet		
C	Det er forkert, når plejebarnet kritiserer kommunen		
D	Plejebarnet og det ene af jeres børn vil gerne på weekend sammen hos plejebarnets far, der drikker i weekenderne. Hvor enig er du i det?		
E	Det er meget vigtigt ikke at sige noget dårligt om plejebarnets forældre eller øvrige familie, når plejebarnet eller andre børn i familien hører på det.		
G	Spontanitet og nysgerrighed er vigtige værdier i opdragelsen		
H	Forudsigelighed og stabilitet er vigtige værdier i opdragelsen		
I	Hygiejne er vigtigt i opdragelsen af et plejebarn. Inge ønsker at omgås et barn der lugter grimt.		
J	Omsorg er det vigtigste i opdragelsen af et plejebarn		

- C. Arbejdsgruppen vælger de 3 udsagn de er mest uenige i ovenfor – og ændrer udsagnet indtil udsagnet gør, at alle i arbejdsgruppen er enige

Øvelser Tema 2: Plejebarnet

Øvelse Tema 2, Emne 1a om børneperspektiv og inddragelse af plejebarnet

FN's BØRNEKONVENTION ARTIKEL 12

1. Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

Organisering i arbejdsgrupperne

Opgaven

Grupperne diskuterer ovenstående citat fra FN's børnekonvention, og hvad den betyder for plejeforældres tilgang til børn i forskellige aldre. Gruppen skal tilstræbe enighed. Derefter kommer gruppen med 3 eksempler på en plejeforælders svar til et plejebarn på henholdsvis 4 år, 10 år og 15 år. Plejebørnene har følgende udsagn:

Pige 4 år – *Kommunen er dum!*

Dreng 10 år - *Må de voksne tage ens mobiltelefon?*

Pige 15 år – *Jeg vil være sammen med min kæreste, selvom han er 26 år. I skal ikke blande jer!*

Der samles op på holdet - vigtigt at underviser fastholder det inddragende perspektiv i fht. plejebarnet.

Øvelse Tema 2, Emne 1B om Oplevelsens af sammenhæng, børneperspektiv og inddragelse af plejebarnet

Underviser gennemgår Antonovskis teori om Oplevelsen af Sammenhæng – og relaterer til det forhold, at en del børn, der er anbragt uden for hjemmet, kan opleve deres liv som meget opsplittet, og at de har megen lille indflydelse her på.

Case Zita og skolegangen

Zita 14 år sidder og taler med plejemor.

Zita skal starte i ny skole – hun flyttede ind i plejefamilien for 14 dage siden. Zita vil ikke i en ny skole eller en ny klasse. "Hvorfor?" spørger plejemor Ine.

"Det går alligevel altid i lort" siger Zita. "Hvad sker der?" spørger Ine. "Sidst bollede jeg med en dreng på lejrskole og blev smidt ud!" Siger Zita provokerende... "Hvilken skole var det" spørger Ine "Jeg har gået i så skide mange skoler. Jeg kan ikke huske, hvilken skole det var. - Jeg har ikke været i skole i et år nu - mindst". Ine forsøger at lægge en trøstende hånd på Zitas skulder. Zita rækker tunge og trækker sig. "Lad være med det!" siger Ine. "Hvad?" siger Zita og vrænger. Tårrene står i øjnene på Zita.

Ine taler med familieplejekonsulenten. Det viser sig, at Zita har haft svært ved at lære at læse. Hun har kun lige knækket læsekoden. Det går bedst i matematik, hvor hun er på 5. klasses niveau, og hvor hun, mener man, kun er bagud pga. hendes manglende skolegang. Ellers er pigen kvik, viser udtalelsen fra PPR.

Case slut

Grupperne skal diskutere ovenstående case på baggrund af Antonovskys begreb om Følelse af sammenhæng: De skal komme med 3 handleforslag til plejemor Ine, der skaber Begribelighed, Håndterbarhed og Meningsfuldhed for Zita. Underviser skal understrege, at forudsigelighed styrker begribelighed, at en bedre belastningsbalance styrker Zitas evne til at håndtere, og delagtighed i skoleprocessen skaber meningsfuldhed. Der samles op i forhold til de 3 delkategorier.

Læreprocesser	→	Følelsen af sammenhæng
Forudsigelighed	→	Begribelighed
Belastningsbalance	→	Håndterbarhed
delagtighed/deltagelse	→	Meningsfuldhed

Øvelse Tema 2, Emne 2 Familieplejerens syn på plejebarnets tilhørsforhold

1. Denne øvelse kan laves skriftligt og samles op på holdet eller det hele kan laves i undervisningen eller som hjemmeopgave eller alternativt kan indgå som en del af en netuddannelse. Her tages afsæt i undervisning på holdet.

Deltagerne interviewer hinanden to og to gerne i deres parforhold og laver stikord til deres logbog.

Interviewet skal komme omkring nedennævnte skema.

Det udfyldes med de efter den enkelte deltagers mening passende tal først i den individuelle søjle (individuel). Det enkelte par kan så sammenligne sine resultater.

I opsamlingen skal deltagerne i arbejdsgrupper på en 5-6 deltagere. Her udfylder arbejdsgrupperne kolonnen længst til højre, når de har talt sig frem til enighed.

På en skala fra 1 til 10 med 10 som mest enig, hvor står du?

		Ind.	Arb.grp
A	Plejebørn skal indgå på lige fod med vore andre børn i plejefamilien		
B	Mit plejebarn skal have en hest, hvis det er plejebarnets ønske, og vi har råd til det. Jeg gør, hvad jeg kan for at glæde mit plejebarn.		
C	Plejebørn skal indgå på lige fod med resten af familien til familiesammenkomster i vores familie		
D	Som plejeforælder vil du opleve det samme ansvar og den samme tilknytning til plejebarnet som dine egne børn efter ca. et års tid		
E	Som plejeforælder skal man primært give opdragelsesomsorg og udviklingsomsorg – egentlig kærlighed og tilknytning er ikke mulig som i Nygrens behovsomsorg.		
F	Som plejeforælder er det muligt at ændre plejebarnets eventuelle mistillid til voksne gennem de tilknytningsmuligheder, du giver plejebarnet.		
G	Det er helt naturligt, at plejebarnet kalder os plejeforældre for mor og far		
H	Det er helt naturligt, at plejebarnet kalder os plejeforældre for mor og far – det har vores egne børn ikke noget imod		
I	Vi tager plejebarnet med på alle vore ferier		
J	Vi vil tage lige meget hensyn til vore egne børn og plejebarnet		

- A. Opgaven samles op i arbejdsgrupper. Hver arbejdsgruppe vælger 3 muligheder og 3 begrænsninger på baggrund af diskussionen. Kursisterne skriver en sætning på en gul lap.

De gule lapper kommes på tavlen. Underviser har delt tavlen op i muligheder og begrænsninger med en streg ned igennem tavlen. Lapperne placeres i den relevante kategori.

Øvelse Tema 2, Emne 3 Familieplejerens syn på omsorg

Når Nygren-modellen er gennemgået, kan underviser spørge til eksempler på omsorgssituationer og og omsorgssvigt indenfor alle 3 kategorier.

Selve øvelsen går ud på, at de kommende familieplejere skal identificere deres egne opgaver i forhold til de 3 områder.

Behovsomsorg; Udviklingsomsorg, Opdragelsesomsorg,

Et eksempel kunne være:

Opdragelsesomsorg: Krav til de voksne

- positiv identitet for plejebarnet
- kundskaber om, hvilke typer kompetence barnet skal udvikle for at kunne klare et socialt acceptabelt liv i det samfund, det skal vokse op i.
- udfordre, støtte og rammesætte
- støtte plejebarnet i almindeligt accepterede sociale normer i samfundet
- være rollemodel

"I den type omsorg står formidling af værdier og normer og måske hele ideologier i fokus" Nygren 1999

Øvelse tema 2, Emne 5A. Plejebørn med andre særlige behov

Case 1

Søren og Mathilde er et veletableret ægtepar med gode uddannelser og gode job. De har 4 velfungerende børn. Da dette skete var deres to yngste tvillinger lige kommet på efterskole, og de besluttede at byde et plejebarn velkommen. Det blev Connor 7 år, en dreng med infantil autisme. Både Mathilde og Søren ville gerne fortsætte med at arbejde, og det var helt fint for kommunen.

Mathilde fortæller: Det skete uden vi mærkede det. Vi isolerede os mere og mere. Connor magtede ikke andre mennesker. Han kunne kun sine rutiner. Når han havde været hjemme hos sin far (Connors mor bor i udlandet), så tog det en uge, før han kunne sove om natten. I lang tid mistænkte vi Connors far for at behandle ham forkert. Indtil vi fandt ud af, at det var alle ændringer, alle skift i miljø, der havde den virkning på ham.

Det opdagede vi, fordi skolen forsøgte at tage Connor med på overnatning i to dage. Da han kom hjem fra den tur var det helt, helt galt. Både Søren og jeg var nede i kulkælderen af søvnmangel. Alt med Connor skulle forberedes. Og Søren's mor, min svigermor, kunne ikke holde Connor ud. Hun synes, han var støjende og uopdragen. Hun begyndte at bebrejde os Connors opførsel. Da Connor flyttede her fra, havde vi ikke set hende i næsten to år i familien. Søren tog selvfølgelig på besøg hos hende med børnene, men det er jo ikke det samme. Svigermor ville ikke se mig, da det var min ide, at få et barn i pleje.

Og tvillingerne var faktisk meget vrede på deres farmor, fordi hun ikke ville acceptere Connor, når vi nu gjorde så stort et arbejde. Det var faktisk dem, der håndterede ham bedst. Til gengæld mente begge vore store døtre, at det var for stor en mundfuld for os. Især Mille på 21, der læser til pædagog mente, at Connor havde brug for, at der var én hjemme hele dagen, således, at når han kom hjem skulle vi kun bruge tid på ham og ikke alle de andre gøremål, der hører til en familie.

Case 2

William og Anita har specialiseret i at være plejefamilie for børn med udviklingshæmning. De har mødt hinanden sent i livet, men selvom det kun er 7 år siden de blev gift, og Anita også blev familieplejer, så er hele den sammenbragte familie gået helhjertet ind i opgaven. For tiden har de 2 af Williams store børn på 18 år og 20 år og Anitas den yngste Anja på 14 år samt de tre plejebørn Jessie, June og Jade boende.

Hele familien har besluttet sig for at påtage sig plejeopgaven. Det betyder, at selv Anja på 14 følger sine plejesøskende til bussen for enden af vejen (plejebørnene går i specialklasse). Anja kan ikke klare det selv, det er kun William og Anita, der kan det. Så et af de voksne børn eller hendes forældre giver en hånd med.

Hver den første fredag i måneden går de alle ud at spise. De har med tiden fundet sig et par restauranter, hvor både priserne og tolerancen er rimelig. Sagen er, at Jessie hviner temmelig højt, når hun bliver glad, og Jessie elsker mad. Samtidig så sviner alle 3 plejebørn med maden. Deres mundmotorik er ikke bedre. Det giver kommentarer fra omgivelserne ind imellem. Som familiens medlemmer robust giver videre til hinanden. *Ved I hvad jeg hørte i dag ved købmanden sammen med Jessie? Der var en der gik forbi Jessie og sagde, du skulle have været en abort!!* Anja himler med øjnene: *Idiot! Ja, det var det, jeg sagde til ham.*

Spørgsmål til cases

1. Hvad tænker I er dilemmaerne og ressourcerne i begge cases?
2. Hvad ville I selv gøre i de omtalte situationer?

Øvelse tema 2: Emne 5B. Plejebørn i krise

Øvelse

Frit efter RUGO - En fantasirejse "at flytte mennesker"

Selve fortællingen, underviser læser op:

At anbringe børn uden for deres eget hjem sker ofte meget pludseligt. Naturligvis forsøger man at forberede dem, men man skal være opmærksom på, at barnets opfattelse af tid og rum er meget anderledes end den voksnes. Selv om man forbereder barnet grundigt, kan barnet alligevel komme til at opleve flytningen som en stor overraskelse.

Denne øvelse er en øvelse, der er lavet med det formål, at du som familieplejer kan forstå, hvordan det mærkes, når man tvinges til at blive skilt fra et kendt miljø og skulle tilpasse sig nye relationer og omgivelser.

Vi skal nu forestille os nogle tænkte situationer.

Rejs jer op. Og gå rundt mellem hinanden. Stå med god afstand. Det er en god idé at lukke øjnene.

Undervejs stiller jeg nogle spørgsmål, som du skal besvare indeni dig selv, efterfølgende vil vi snakke om jeres tanker vedrørende de enkelte spørgsmål.

Nu starter jeg fortællingen.

Vi har alle det til fælles, at vi har et hjem, vi kan vende tilbage til, hvis vi ønsker det. Stemmer det?

Tag dig nu lidt tid og tænk på dit hjem. Du har måske et sted, som du foretrækker i dit hjem, et rum, en krog eller en bestemt stol. Hvilket sted er dit specielle sted i dit hjem?

Tænk på dem du bor sammen med i dit hjem. Din mand, din kone, dine børn, en ven eller veninde,

måske en hund eller kat. Selv om du er misfornøjet med en del, så er dem, du bor sammen med, alligevel dem du holder allermost af.

Gå tilbage til da du var *så gammel som dit plejebarn er nu – eller til din skolestart.*

Hvordan så dit hjem ud?

Hvordan så din skole ud?

Hvem boede du sammen med?

Hvem legede du med?

Hvad elskede du at lave?

Lyt nu godt efter (underviser rejser sig op og taler højt og kraftfuldt).

Lyt til mig. Jeg flytter nemlig mennesker. Jeg henter børn i deres hjem og kører dem til et andet hjem med fremmede mennesker. I dag skal jeg aflevere jer alle hver og en til en fremmed familie. Jeg håber, I alle har forstået. Alle og enhver flytter jeg i dag til en anden familie.

Et andet sted venter en fremmed familie på dig, en mor, en far og måske også nogle børn. Familien

har ventet på dig længe, og nu i dag kommer det endelig til at gå i opfyldelse. Familien er meget glad

for, at du skal komme. *Hvad synes du om det?*

Du siger måske, at du ikke vil følge med til den nye familie, så svarer jeg, at det skal alle.

Du tænker, at du vil stikke af – men hvordan kan du det?

OK, nu kommer jeg for at hente dig til din nye familie. De glæder sig til din ankomst. Lad mig

se ... Du har dine ting i en plastpose (underviser, tag en plastpose frem og rasl lidt med den).

Du må kun tage så meget med dig, at det kan være i denne pose. Ingen mennesker eller dyr må følge med til den nye familie, det er der nemlig ikke plads til. *Tænk over, hvad du ville tage med?*

Godt, nu er du klar til at rejse, jeg sagde ingen dyr eller mennesker må følge med. Vi går ud gennem

yderdøren. *Se lige, om der er nogen, der vinker? Hvordan ser de ud, dem der vinker?*

Hvordan

tror du, de har det?

Vi er nu på vej til dine nye omgivelser. De ser anderledes ud, end der hvor du kommer fra.

Hvordan ser her ud, der hvor du er kommet hen?

Familien, du skal bo hos, har flere penge, end den familie du kommer fra. Du kan nu få noget af det, du ønsker dig. *Hvilke spørgsmål dukker op hos dig?*

Nu kører vi ind i gaden, hvor du kommer til at bo. Vi nærmer os. Vi går mod yderdøren og ringer på. *Hvad tænker du?*

Døren åbner sig, her lugter helt anderledes end hjemme hos dig selv. Der står den nye familie, en

mand, en kvinde og et barn. De ler. De taler ret sjovt, og det er svært for dig at forstå alle ordene. De ser glade ud. De har ventet længe på dig.

Hvad tænker du om dem?

Hvornår vil du have lyst til at se din egen familie igen?

Du har jo selv fortalt, at der var noget, du var utilfreds med derhjemme.

Vil du alligevel vende tilbage til dit hjem?

Hvordan tror du, at din nye familie ville have det, hvis du viser dem, at du allerede nu vil hjem igen

til din egen familie?

Jeg må for resten fortælle dig, at du ikke må se din egen familie uden min tilladelse. Jeg kan bestemme, om du kan få tilladelse til at få lov at komme på besøg derhjemme (tænkepause) – og jeg har travlt med andre sager. Det betyder desværre, at der kan gå lang tid, inden du ser din familie igen.

SLUT på fantasirejsen.

Fantasirejsens spørgsmål gennemgås.

Gruppearbejde

Deltagerne deles op i deres arbejdsgrupper. De skal arbejde i 20 minutter, og derefter mundtligt referere gruppens svar på de nedenstående spørgsmål.

Refleksionsspørgsmål til arbejdsgrupperne:

Til deltagerne: Forestil jer, at I er plejebarnet

1. Hvad har du gjort for, at du så hurtigt har vænnet dig til at være i din nye fremmedartede familie?

Til deltagerne: Forestil jer, at I er den ene af familieplejerne

Tænk på udviklingskriser og traumatiske kriser og to-sporsmodellen, når du besvarer følgende spørgsmål:

2. Hvad har du som familieplejer og din familie gjort for, at plejebarnet oplever indflytningen hos jer som en udviklingskrise snarere end en traumatisk krise, således at plejebarnet med tiden vænner sig til at være hos jer?

Øvelser tema 3, Samarbejde og inddragelse af forældre, søskende og andet netværk

Øvelse Tema 3: Samarbejde og inddragelse af forældre, søskende og andet netværk

Nedenstående øvelse besvares først individuelt. Kolonne I med angivelse af det nummer, der passer. Derefter sammenligner parrene deres resultater.

Øvelsen kan samles op på holdet med understregning af væsentligheden af at huske barnets inddragelse (dvs. at plejebarnets interesser og holdninger er det vigtigste – men også, at familieplejeren træffer de valg, der på lang sigt styrker plejebarnets bedste – og det er ofte at vedligeholde forholdet til forældrene)

Spørgsmål	Valgmuligheder	I	P
Hvordan vil du inddrage plejebarnets mor ved frisør?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeg vil foreslå mor, at plejebarnet går til frisør 2. Jeg vil aftale med plejebarnet, at vi går til frisør 3. Jeg vil foreslå, at plejebarnets mor tager plejebarnet til frisør 4. Jeg vil tale med plejebarnets mor om, hvad hun synes er bedst at gøre 5. Jeg vil tale med plejebarnet om, hvem plejebarnet ønsker at følges med til frisør 		
Hvordan vil du inddrage plejebarnets mor ved tandlægebesøg?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeg vil nævne for mor, at det er tid til, at plejebarnet skal til tandlæge 2. Jeg vil aftale med plejebarnet, at vi går til tandlæge 3. Jeg vil foreslå mor, at hun som plejebarnets mor tager med plejebarnet til tandlæge 4. Jeg vil tale med plejebarnets mor om, hvad hun synes er bedst at gøre 		
Plejebarnets mor synes langt hår er det eneste til piger. Du synes håret virker tyndslidt og trænger til klipning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Du/frisøren studser håret i hemmelighed, og du siger til plejebarnet, at hun ikke skal sige det til sin mor 2. Du nævner for mor, at det kunne være fint at få det studset, så bliver det endnu kraftigere og endnu flottere 3. Du gør ingenting 		

Jeres plejesøn er faldet og har slået sig alvorligt. Han har boet hos jer i 2 mdr. Hans far drikker rigtigt meget, og det er lørdag aften	<ol style="list-style-type: none"> 1. I kører på skadestuen og venter med at ringe til næste morgen, så alle er rolige og klare i hovedet 2. I kører på skadestuen og venter med at ringe til, I er kommet hjem 3. I ringer til jeres plejesøns far, før I kører på skadestuen. Far skal være hos hans søn, når drengen har det svært. 		
Din plejedatter på 11 år er træt af sit lange hår. Hun vil gerne have det klippet, det er nemmest, når hun spiller håndbold. Men hendes mor siger nej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Du aftaler med hendes mor, at din plejedatter må blive klippet, hvis hun stadig vil, når hun er blevet konfirmeret 2. Du lader din plejedatter bestemme og lader hende blive klippet og tager konflikten med mor. 3. Du overtaler din plejedatters mormor til at gå med din plejedatter til frisør. Så tager mormor opgøret med mor 4. Du fortæller din plejedatter, at når hendes mor ikke vil, så kan det ikke lade sig gøre. 		
Din plejedatters mor og far ønsker ikke, at deres datter skal konfirmeres. Du og din partner derimod ønsker, at plejebarnet skal konfirmeres	<ol style="list-style-type: none"> 1. I holder en lille konfirmation hos jer 2. I spørger plejebarnet 3. I gør som mor og far ønsker 4. I spørger plejebarnet, og siger, at ønsker plejebarnet at blive konfirmeret, så holder I en lille konfirmation hos jer 5. I spørger plejebarnet, og siger, at ønsker plejebarnet ikke at blive konfirmeret, så kan plejebarnet selv bestemme, om plejebarnet vil have en fest. 		

Øvelse tema 3: Emne 2. Samvær i og uden for plejefamilien

Film fra Plejebørn Fortæller kan vises som optakt til nedenstående refleksionsspørgsmål.

Film nr. 5 om forældresamarbejde og Film nr. 6 om Forældreinddragelse

Refleksionsspørgsmål

Hvad tænker arbejdsgruppen om følgende:

1. Samvær foregår hver torsdag i én time hjemme hos jer. Mor besøger altså jer. Hun er ofte beruset, når hun kommer.
2. Samvær foregår ved, at mor tager til ridning sammen med jeres plejedatter hver torsdag. Mor bringer jeres plejedatter hjem til jer bagefter. Problemet er, at mor ofte får spontane ideer og glemmer at aflevere jeres plejedatter til aftensmads tid. Jeres plejedatter tager selv bussen ud til rideskolen.
3. Samvær foregår ved, at jeres plejebarn tager hjem på weekend én weekend hver måned. Udfordringen er, at jeres plejebarn ikke kan lide sin stedfars

teenagepige og derfor ikke ønsker at besøge sin mor og sine hel og halvsøskende for tiden.

4. Samvær foregår ved, at jeres teenage plejesøn selv besøger sin mor i weekenden. Det gør han ca. hver anden weekend. Udfordringen for tiden er, at jeres plejebarn, der snart fylder 15 gerne vil bo hos sin mor, hvor han ryger hash sammen med sin storesøster.

Øvelsen laves i arbejdsgrupperne

Arbejdsgruppen vælger eet af ovenstående eksempler og bygger videre på historien.

- a. I skal skrive, hvordan I som plejeforældre forbereder plejebarnet på samværet. Hvilke instruktioner og vejledninger giver I plejebarnet?
- b. Hvordan vil I samle op på situationen sammen med plejebarnet?

Øvelser Tema 4: Plejefamiliens professionelle samarbejdspartnere

Øvelse Tema 4: Emne 1. Samarbejde med professionelle omkring plejebarnet/den unge f.eks. skole, dag- og fritidstilbud

Formål

Tidligere erfaringer med undervisning af nye og kommende plejefamilier viser, at nogle familieplejere primært er orienteret mod omsorgen for plejebarnet.

Formålet med denne mind-map-øvelse er derfor at illustrere alle de professionelle og personlige samarbejdspartnere, som en plejefamilie skal være indstillet på at samarbejde med i forbindelse med plejefamilieopgaven.

Organisering

Deltagerne arbejder i arbejdsgrupperne

Underviser: Illustrerer hvad en mind-map er for deltagerne.

Opgaven

Giv deltagerne 10-15 minutter til at brainstorme på alle mulige professionelle og private kontakter et plejebarn kan have, der kræver plejefamiliens samarbejde ud fra det konkrete "plejebarn", de har fået tildelt (se nedenfor).

Tips, lad deltagerne tegne plejebarnets private forbindelser med **grønt** og de professionelle med **sort**.

Mind-mappen skrives på et stort stykke papir og fremlæges kort for resten af holdet.

Plenum: Spørgsmål og kommentarer til de forskelliges mind-map

Underviser giver arbejdsgrupperne forskellige "plejebørn" at arbejde ud fra på et stykke papir.

De skal forestille sig et konkret plejebarn med en konkret familie: en konkret alder, køn, hobbies, skolekundskab og interesse, giv barnet en funktionsnedsættelse

- En arbejdsgruppe får følgende oplysninger: Kasper, 16 år, frimærker, musik og Goth, elsker matematik og piger, svært ved at læse. *Arbejdsgruppen kan selv digte videre.*
- En arbejdsgruppe får følgende oplysninger: Mille 13 år, heste og hundetosset, følger med i midten af klassen, svært med gymnastik, spiser for lidt. *Arbejdsgruppen kan selv digte videre.*
- En arbejdsgruppe får følgende oplysninger: Cirkeline 9år udviklingshæmmet, glad for svømning og sin lillebror på 4år, som hun leger godt med. Lillebror er ikke handicappet og er ikke i pleje. Pigen går til fys og har en hjertelidelse. Cirkeline har ingen mæthedsfornemmelse. Har store taleproblemer. *Arbejdsgruppen kan selv digte videre.*
- En arbejdsgruppe får følgende oplysninger: Anton, 14år, ADHD, teknik og digitalt interesseret. Har lavet sin egen tyverialarm til sin cykel, glemmer at spise, læser på 4. klasses niveau. Lader sig nemt aflede af kammeraterne. *Arbejdsgruppen kan selv digte videre.*
- Mette 15 år, Aspergers Syndrom, går i specialklasse. Vellidt i sin klasse, stille, glad for katte kan ikke lide mange mennesker. Læser på 6. klasses niveau, matematik ligeså. Kan få angst anfald, når hun kører i bus. Vild med Rasmus Sebach *Arbejdsgruppen kan selv digte videre.*

Underviser kan kreere flere forskellige plejebørn som deltagerne så kan mind-mappe ud fra.

Tjekliste: Deltagerne skal minimum omkring følgende kontakter: Socialrådgiver, familieplejekonsulent, PPR, skolelærere, pædagoger, evt. kontaktpædagog, legekammerater (med navns nævnelse), fodboldtræner, børnehave, plejebarnets forældre, plejebarnets bedsteforældre, plejebarnets søskende, neuropsykolog, neurolog, psykiater, læge og egen familie, tidligere plejefamilie(r), gamle og nye kammerater, mormor osv.

Der er mange instanser omkring plejebarnet. Deri ligger afgørende opgaver for familieplejerne. Kigger man på disse Mind-Maps, ser man, at for at kunne drage omsorg for barnets udviklingsmuligheder skal familieplejerne samarbejde med mange professionelle og private aktører.

Øvelse Tema 4: emne 2. Det tværfaglige samarbejde i et børneperspektiv

Organisering

Underviser kan på forhånd vælge én case pr. arbejdsgruppe eller bede arbejdsgruppen vælge én case. Underviser kan, hvis tiden tillader det bede grupperne lave begge cases.

Deltagerne har til opgave at finde frem til de mulige kommunikationsveje, der kan være tale om i de to cases nedenfor

Case Timian og vennerne

Timian er 4 år og er netop blevet anbragt i en plejefamilie. Timian er ikke alderssvarende. Timian gik først som to½ årig og nu som fireårig taler hun kun i korte sætninger på 2-3 ord. I dagtimerne er hun netop blevet flyttet til en børnehave, da det rent geografisk var nødvendigt at stoppe i den gamle børnehave pga. anbringelsen. Hun reagerer dog på alle disse forandringer.

Nævner ofte Karen, som den tidligere støttepædagog hed, og Ali og Asta, som var de andre

børn hun legede med. Ind imellem synes pædagogerne i børnehaven, at Timian holder sig lidt

for meget for sig selv. Plejefamilien og pædagogerne snakker om, hvorvidt det er muligt, at Timian kan komme på besøg hos den tidligere børnehave, eller måske besøge Asta hjemme hos hende? Alis forældre vil måske ikke, mener den ene af pædagogerne. Plejemor tror bare, det er fordomme hos pædagogen. Det kan umiddelbart synes som en god ide, men hvem skal familieplejerne kontakte? Hvem skal spørges?

Case William taler med Gili

William er 13 år og har ADHD. William har været i sin nuværende plejefamilie i ca. 4 år. Han er faldet godt til i plejefamilien. Han er hjemme hos sin mor næsten hver anden weekend. William har ikke set sin far siden sidste forår, hvor han dukkede fuld op i skolen. Plejefamiliens egne børn på henholdsvis 15 (Mads) og 17 år (Mathias) er glade for William. De synes han er skæg og frisk.

William er meget glad for alle de dyr, der er i plejefamilien. Særlig hesten Gili har han kastet sin kærlighed på. Ofte er det, når plejemor og William er i stalden og muge ud, at hun oplever, at William snakker med Gili. På den måde blev plejemor opmærksom på, at William måske ikke altid havde det så godt. Plejemor har således hørt William fortælle Gili, at: "de andre drenge i klassen er rigtig dumme. Vi skal rende væk sammen os to Gili."

Mads på 15 kommer hjem fra skole. Han siger til sin mor. "Drengene i Williams klasse er begyndt at drille ham igen med, at hans far er en sumper. De kalder ham vagabond og sut, altså William. Jeg lovede dem nogle bank. Og så sladrede de, og jeg blev sendt op til Frank (skolelederen)"

Plejemor bliver bekymret, men hvem skal og må hun tale med?

Øvelse Tema 4: Emne 3. Hvad er en "familieplejekontrakt"?

KLs *Familieplejehåndbog* og Socialpædagogisk Landsforbunds *Familieplejernes Værd at vide* har begge bud på checklister til familieplejekontrakten.

I forlængelse heraf kan undervise bede deltagerne arbejde i par med at identificere de 10 vigtigste områder for deres egen kontrakt i plejefamilien.

Dette er også en vigtig del af familieplejers afklaringsproces som omtalt under tema 1. Refleksionerne noteres af hver enkelt deltager i logbogen.

Øvelse Tema 4: Emne 4 Supervision og sparring

Øvelse om at modtage supervision eller råd på dele af sin situation som familieplejer på baggrund af et kort rollespil. Evt. kan underviser supplere øvelsen med en kort film eks. del 6 af Plejeforældre fortæller (Supervision og netværk) (6 min.)

Rollespil med 3 roller og en observatør:

- Plejemor Oda
- Plejefar Ole
- Supervisor/konsulent fra kommunen - Helle
- Observatør, der skal tage notater og holde tiden

Underviser kan skrive en række udsagn ned, som deltagerne, der spiller plejemor og plejefar i rollespillet får på et stykke papir, lige inden rollespillet begynder. Udsagnene er hemmelige for de andre deltagere i rollespillet.

Når man har fået et udsagn som plejefar eller plejemor skal man bringe udsagnet til torvs snarest muligt. Supervisor skal være neutral og støttende og undersøgende.

Udsagnene kan være:

- Jeg vil skilles! Men jeg vil gerne støtte dig i at blive ved med at være familieplejer for Peter
- Jeg vil ikke have et plejebarn mere. På den anden side er jeg i tvivl om vi kan få lov til at beholde Peter, hvis ikke hans lillebror kan bo her.
- Jeg vil gerne have et plejebarn mere, men det skal være et plejebarn uden handicap. Jeg kan ikke se vi har tiden eller kræfterne til mere.
- Jeg synes, jeg står for det hele med Peter. Du arbejder næsten hele tiden. Du laver kun det sjove med ham. Jeg trænger til noget sjovt.
- Jeg synes, det er svært, når Peter (plejebarn) stjæler fra os
- Jeg er i tvivl om, vi skal tage Peter og Mads (plejebørn) ind, som kommunen ønsker
- Jeg synes, det går ud over mit arbejde, at vi har Peter og Mads i aflastning.

Seancen skal være kort for at holde. Ca. 5 min til selve spillet. Der kan byttes roller bagefter.

Der samles op på holdet.

Øvelser Tema 5: De lovgivningsmæssige rammer

Øvelse Tema 5: Emne 1 Handleplan

Spørgsmål om handleplan til deltagerne:

”Sum med din partner.”

Deltagerne skal summe om følgende opgave:

Forestil jer, at I som plejefamilie skal have et barn i pleje.

- Hvilke spørgsmål har I, på baggrund af dagens oplæg og følgende uddrag af mål i handleplanen, omkring jeres fremtidige plejebarns anbringelse hos jer?

Mål:

- Der skal arbejdes med Janes evne til at sætte grænser i forhold til jævnaldrene, især drenge.*
- Der skal arbejdes med at støtte udviklingen af James sociale kompetencer, især James evne til at forstå andres menneskers tanker og følelser.*
- Der skal arbejdes med at fastholde og støtte Jinni i forhold til skolegang og lektier. Især skal Jinni have hjælp til at forberede sine lektier og planlægge større skriftlige opgaver*

Derefter fortæller deltagerne i plenum, hvilke spørgsmål, de mener, er relevante. Endelig en kortere diskussion i plenum af spørgsmålene.

Øvelse tema 5: Emne 2A, Case-øvelse Danni - Tavshedspligt og underretningspligt

Danni er 12 år. Dannis far bor i den anden ende af landet. Danni så ham sidst for 3 år siden til påske, hvor han troppede op vind og skæv. Dannis mor Stine er lettere udviklingshæmmet. Socialforvaltningen har fulgt familien tæt, idet man er bekymret for, hvor lang tid Dannis mor kan tilgodese Dannis behov. De første 3 år fik Stine hjælp af sin far og dennes kone, idet Stine og Danni boede i deres hus på første sal, men da de blev skilt blev denne udmærkede ordning opløst.

Da Danni er 4 år, bliver man for alvorlig bekymret for Danni. Børnehaven beskriver, at Danni gennem længere tid er blevet mere og mere urolig og har meget svært ved at sidde stille. Danni virker til tider meget bange og råber og hviner de mærkeligste lyde, og slår på de andre børn. Danni gemmer sig i skabene og under trappen og i legehuse.

Danni og hans mor Stine flytter ind hos jer, så I kan støtte Stine i forælder opgaven.

Opgave 1

Forestil jer, at I er Dannis plejefamilie.

Dannis legekammerat Peters storesøster Petrea på 11 år kommer for at hente Peter efter leg. Hun spørger nysgerrigt til, hvordan det kan være, at Danni og Stine bor hos jer?

Mor Stine er der også, og inden du når at svare, siger Stine. "Vi bor i bofællesskab. Vi hjælper hinanden."

Hvad og hvordan vil du forholde dig til Petreas spørgsmål og Stines svar?

I skal fremlægge nogle problemstillinger, I selv vælger fra casen uden at overskride tavshedspligten over for Danni eller Stine.

Efter to år, hvor Stine har boet hos jer, har Stine fundet en kæreste. Hun tager på ferie med ham og kommer ikke tilbage for at bo hos jer og Danni. Stine arbejder på, at Danni engang, når han er større, kan bo hos hende. Så behøver han ikke længere hjælpe med lektierne, som Stine siger. Det med lektiehjælp ved Stine godt, hun ikke kan.

Danni er begyndt i skole, og det går rimeligt det første år. Men allerede i 1. klasse er den gal. Danni kommer med pruttelyde og efterhånden også frække og sjofle udsagn. Pigerne i klassen synes han er ulækker. Danni har det i det hele taget meget svært. Det vurderes i første omgang, at Danni reagerer voldsomt på, at hans mor er flyttet, og det pres det er, at hun forsøger at få ham over på hendes side.

Skolepsykologen, der har været involveret i Dannis sag, mener ikke, der er noget at gøre. Danni er præget af sin tidlige opvækst. Som familieplejere er i magtesløse, indtil I får det råd at skrive til VISO¹. Der går 3 uger, så er Danni henvist til udredning på børnepsykiatrisk afdeling. Som familieplejere mistænker I, at Dannis adfærd kan handle om andet end den tidlige opvækst. Faktisk var Stine en rigtig god og omsorgsfuld mor hendes funktionsnedsættelse taget i betragtning. Danni har fået meget nærhed. Og de første år boede Stine sammen med kæreste, der ikke var handicappet. Da Danni var 3 år fandt Dannis far en anden kvinde.

Udredningen fra børnepsykiatrisk afdeling oplyser, at Danni lider af Tourette syndrom+ og ADHD. Han har også indlæringsvanskeligheder. Stine ønsker ikke, at I oplyser at Danni har fået en diagnose. Stine har selv oplevet, at det var meget belastende at blive oplevet som handicappet.

Opgave 2

Forestil jer, at I er Dannis plejefamilie.

Dannis klassekammerats mor ringer for at fortælle jer, at Danni er meget urolig i klassen og han forstyrrer undervisningen. Hvad vil I gøre ved det? siger hun. ”- og hvad er der blevet af hans mor? På trods af, at hans mor var ret ejendommelig, så kunne jeg da godt mærke, at Danni var meget mere rolig, dengang hun stadig boede der.”

Hvad og hvordan vil I svare Dannis klassekammerats mor? I skal fremlægge nogle problemstillinger, I selv vælger fra casen uden at overskride tavshedspligten over for Danni eller Stine.

Øvelse Tema 5: Opsamlende case til hele tema 5, de retlige rammer

Underviser introducerer casen:

Som plejeforælder har du en særlig mulighed for at opnå kendskab til plejebarnets oplevelser. Du kan komme til at opfatte dig selv som plejebarnets advokat og beskytter. Det kan i den forbindelse være relevant at arbejde med modsætningsforholdet mellem barnets ret til fortrolighed med familieplejer og familieplejers underretningspligt.

¹ VISO er den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation under Socialstyrelsen. VISO rådgiver kommuner, borgere, institutioner og tilbud. <http://www.socialstyrelsen.dk/viso>

Øvelsen kan laves på to måder

- 1. Underviser læser casen op. Deltagerne skal løbende forholde sig til casen. De skal arbejde i summe grupper af ca. 2 personer. Bed deltagerne skrive på et stykke papir.*
- 2. eller summe grupperne får delt casene ud mellem sig, således at hver gruppe arbejder med sin delcase. Således kan man komme hurtigere igennem caseforløbet.*

Lisa er 15 år. Hun har været i pleje hos Åse og Familieplejer Wilfred i 5 år. De bor på en gård, hvor Familieplejer Wilfred har grise og planteavl. Lisa føler hun hører hjemme her. Det skete på denne måde:

Casedel A. Lisa startede i aflastning hos Åse og Wilfred for 7 år siden sammen med sin storebror Bo, dengang 15 år. Det var altid Bo, der snakkede. Bo var meget beskyttende overfor Lisa. Familieplejer Wilfred forsøgte at trække Bo med i marken og ud til dyrene. Det var Bo ikke så meget for. Han ville hellere blive sammen med sin lillesøster og lege med dukker eller spille kort.

Wilfred og Åse diskuterede Bos opførsel. De finder det påfaldende, at Bo foretrækker så lille en pige som selvskab frem for deres egen dreng Frode, der er et år ældre end Bo. Frode vil ellers gerne have Bo med ud og køre på traktor.

Til deltagerne: HVILKE OVERVEJELSER VILLE I GØRE JER? Begrund jeres svar.

Casedel B. Familieplejer Wilfred er efterhånden kommet til den opfattelse, at Bo bærer et meget stort ansvar i hjemmet. Bl.a. fandt Wilfred ud af, at Bo fulgte sine små søskende til og fra skole, og til og fra børnehaven. Efterhånden gik det også op for familieplejer Åse, at det var Bo, der lavede madpakkerne til de små – og ofte også aftensmad til dem. Det fik hun at vide af Lisa, en dag de sad med de nye killinger. Lisa holdt sig for munden, da hun sagde det. Det skulle hun ikke have sagt. Bo har bedt familieplejer Wilfred om ikke at fortælle det videre med, at han passer sine små søskende.

Lisa har blå mærker på benene. Hun siger, hun har været oppe at slås i skolegården. Familieplejer Åse ringer til skolen. Klasselæreren kender ikke noget til nogen slåskamp. Lisa er begyndt at komme med mærkelige lyde i klassen og er mærkbart ukoncentreret. Hun har stjålet mad fra den lokale Brugs.

Til deltagerne: HVORDAN VIL I FORHOLDE JER – OG HVORFOR?

Wilfred og Åse, begge familieplejere, laver en underretning til kommunen. Det viser sig, at det har skolen også gjort efter Bo var blevet taget i at stjæle mad på lærerværelset.

Efter forholdsvis kort tid bliver det besluttet, at Bo (16) og Lisa (9) skal bo hos Wilfred og Åse. Deres yngste søster bliver hos deres mor Caja og stedfar Niels. I starten går det godt i plejefamilien. De kender jo hinanden. Især Lisa er henrykt for at bo hos dem. De er på samvær hver anden weekend. De tager selv der hen efter skoletid om fredagen. Wilfred henter dem om søndagen til frokost. Så kan børnene nå at blive klar til skole mandag morgen. Det ender dog ofte med at deres mor skælder ud på Wilfred eller Bo. Efter et stykke tid spørger Lisa, om de ikke også selv må tage bussen hjem? Det kunne hun godt tænke sig at prøve, siger hun. Og Åse tænker, at det er da meget forståeligt, så anspændt situationen er, hver gang Wilfred henter plejebørnene. Så det er ok, hvis de tager den tidlige bus hjem. Weekenden efter tager plejebørnene afsted efter skole – og om søndagen dukker de op igen som aftalt. Om aftenen ringer en skrup hysterisk Caja, børnenes mor. Om de vidste hvor hendes søn havde været henne, for det vidste hun ikke. Hun truede med at ringe til kommunen og komme for at hente børnene og smækkede røret på. Wilfred har taget Bo og Frode med ud og se på håndbold. Så Åse spørger Lisa, om Bo har været med hende hjemme hos deres mor i weekenden. Lisa ryster på hovedet, han har besøgt en kæreste. Og det er en hemmelighed, siger Lisa. Da Wilfred kommer hjem om aftenen sammen med de andre, siger Åse, at hun gerne vil tale med Bo.

Til deltagerne: HVAD VIL I SIGE TIL BO? OG HVAD VIL I GØRE I FORHOLD TIL CAJA, BØRNENES MOR? Begrund jeres overvejelser.

En søndag kører Åse ud for at hente Lisa efter samvær. Da hun kommer til Lisas families lejlighed er stedfar Niels lige kommet på hospitalet, fortæller Lisas mor Caja. Bo havde været oppe at slås med ham. Så slemt, at Bo var blevet meldt til Politiet af Caja. Caja fortæller også, at Bo aldrig har kunnet styre sig. Hun er sikker på, at de blå mærker på Lisa skyldes Bo. Og nu har Bo sørget for, at Niels er væk. Caja er vred og bitter. Hun råber af Lisa med Åse stående i døren.

Til deltagerne: HVAD VILLE I GØRE OG SIGE? Begrund jeres svar.

Åse ringer til konsulenten fra kommunen, der heldigvis var til at træffe, og afklarere, hvad hun skal gøre i forhold til Lisa. De aftaler, at hun tager Lisa med. Da Lisa og Åse lidt senere sidder i bilen render tårrene ned af Lisas kinder. Efterhånden får Åse lokket ud af Lisa, at Bo har taget kvælertag på Niels. Lisa fortæller, at hun er meget, meget bange. Niels havde overfuset Bo og kaldt ham bøsse og en masse grimme ord. Og til sidst tog Bo kvælertag på sin stedfar. Det må du ikke fortælle, siger Lisa. De kommer Bo i fængsel.

Hvis du ikke siger noget, tror de bare, at det er min mor og Niels, der er blevet tosset igen. Og så sker der ikke noget med Bo.

Til deltagerne: HVAD TÆNKER I OM OVENSTÅENDE? Begrund jeres svar.

5. Litteraturliste mv.

Andersen og Fallesen mfl. (April 2013) Plejefamilie er bedre en institution i de mildere sager. Rockwoolfondens Forskningsenhed

Børnerådet: De prøver at gøre det så normalt som muligt": et indblik i 113 anbragte børn og unges liv

Kirkebæk (2002: "Dannelse eller tilpasning. Tilpasset oplæring i historisk perspektiv"

Tidsskriftet Specialpædagogik

KL (2009): Håndbog i familiepleje

Klyvø (2013): Vejledning i: fastsættelse af samvær for familieplejeanbragte børn og unge. Kbh.

Knudsen, Verner (2012): At give op har aldrig været en mulighed : autentiske beretninger fra tidligere plejebørn. Verner Knudsen.

Kommunes Socialforvaltning, Center for Familiepleje/Videncenter for familiepleje

Lindén, Gunilla (1983): Kan børn skifte forældre? Nyt Nordisk Forlag

Lorentzen, Per (2009): "Kommunikasjon med uvanlige barn" Universitetsforlaget, Sprog: Norsk

Nordenhof, Ingelise (2012): Pårørendesamtaler med barn og unge. Norsk. Fagbokforlaget

Nyby, Trine mfl. (2005): Forældreinddragelse – til barnets bedste / Rør ikke ved min datters hestehale. Børnesagens Fællesråd

Schwartz, Ida: Socialpædagogik og Anbragte børn .

Scweigaard, Maria (2012): Det usynlige liv – om at vokse op i en plejefamilie. Books on Demand

Stern, Daniel (2000): Barnets interpersonelle verden. Dansk psykologisk Forlag

Tabuka: Tidligere Anbragte børns bud på kvalitet i anbringelsen.

Thybo, Sygdom er hvordan man har det - Sundhed er hvordan man ta'r det.- Om Antonovskys salutogenetiske idé. Kognition og Pædagogik nr. 48. 2003.

Trillingsgaard, Anegren mfl. (2003), Børn der er anderledes. Hjernens betydning for barnets udvikling, Psykologisk forlag. 2. udg.

Warming, Hanne (2011): Børneperspektivet: Børn som ligeværdige medspillere i pædagogisk og socialt arbejde. Akademisk Forlag.

Warming, Hanne, Wegler, Bibi, Elgaard, Ruben og Storm, Michael (2007): Konfliktmægling og Samarbejdsamtaler i anbringelsessager. Frydenlund.

Warming, Hanne (2006): Inddragelse af børn og styrkelse af børneperspektivet. Udredning til Familiestyrelsen.

Wegler, Bibi, og Warming, Hanne (1996): Barnet mellem to familier - en undersøgelse af samarbejdet mellem forældre og plejeforældre. Dafolo Forlag.

Østvik (2013) Veiledning av fosterhjem – Sett i lys av foreslåtte endringer i lov om barnevernstjenester

Relevante links

KRITH undervisningsmateriale <http://www.servicestyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer?searchterm=q>

Håndbog om Barnets Reform (<http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/implementeringsaktiviteter/handbog-om-barnets-reform>)

Inddrag.nu (<http://www.inddrag.nu/>)

Børn og familier (<http://www.boernogfamilier.dk/>)

Den svenske socialstyrelses hjemmeside om familieplejeanbragte børn

(<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/placeradebarnochunga>)

KL's hjemmeside om familiepleje og døgntilbud (<http://www.kl.dk/>

Fagområder/Born-og-unge/Udsatte-born-og-unge/Dogntilbud-og-familiepleje/)

Scie – engelsk portal, som samler viden om anbragte børn, herunder børn i familiepleje (<http://www.scie.org.uk/topic/careservices/lookedafterchildren>)

Printet: 10.06.2013

Socialpædagogernes Landsforbund: www.sl.dk